

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1934.

Andra kammaren.

Nr 10.

Onsdagen den 14 februari.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 7 innevarande februari.

§ 2.

Avlämnades följande Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen:

av herr statsrådet *Wigforss* propositionerna:

nr 100, med förslag till lag angående upphävande av gällande bestämmelser om förnyelse av inteckning, m. m.;

nr 101, angående anslag för beredande av ersättning för förlorad lösen i följd av inteckningsförnyelsernas avskaffande;

nr 112, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 24 mars 1916 (nr 90) angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff;

nr 113, angående tilläggs pension åt stiftssekreteraren A. E. Carlgrens änka Johanna Vilhelmina Carlgren, född Sundin;

nr 114, angående rätt för förra ämneslärarinnan vid statens småskoleseminarium i Lycksele Axelina Maria Burman till viss tjänstårsberäkning för pension;

nr 118, angående nybyggnad för lantmäterikontoret i Västmanlands län m. m.; och

nr 119, angående godkännande av ett mellan Sverige och Österrike slutet handels- och sjöfartsavtal; samt

av herr statsrådet *Sköld* propositionerna:

nr 120, angående godtagande av ackord i vissa fall å kronans fordringar för försålda kronoegendomar, m. m.; och

nr 21, angående anslag till förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen.

De avlämnade propositionerna bordlades.

§ 3.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsman John Gustafsson, Välsnäs, på grund av öroninflammation och allmän kraftnedsättning är oförmögen att utöva sitt riksdagsmannaskap från och med den 13 februari till och med den 25 februari 1934 intygas.

Grönskåra den 13 februari 1934.

Sture Törnqvist,
prov.-läkare.

§ 4.

Föredrogos var efter annan Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen, nr 97, med förslag till lag om mått och vikt;

till bankoutskottet propositionen, nr 106, angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld;

till statsutskottet propositionerna:

nr 104, angående lån till föreningen för skidloppningens främjande i Sverige för utbyggnad av turiststationen Högfjället vid Storlien m. m.;

nr 116, angående förstärkning av femte huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga; och

nr 109, angående tilläggande av högre lön åt underofficeren å övergångsstat J. G. Andersson;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 98, med förslag till lag om ändrad lydelse av 22 kap. 5 och 21 §§ strafflagen; och

nr 102, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 kap. 2 och 3 §§ lagen den 8 juli 1904 (nr 26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap; samt

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 115, angående försäljning av en tidigare såsom jägmästarebostad disponerad lägenhet i Malå socken av Västerbottens län; och

nr 117, angående reglering av införseln av ägg.

§ 5.

Vidare föredrogos var för sig de på bordet liggande motionerna; och remitterades därvid

till bankoutskottet motionen nr 529 av herr *Meyerhöffer m. fl.*; och

till statsutskottet motionen nr 530 av herr *Ericson* i Boxholm *m. fl.*

§ 6.

Slutligen föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 19 och 20, bevillningsutskottets betänkanden nr 2 och 3 samt bankoutskottets utlåtande nr 5.

§ 7.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Lithander m. fl.*, nr 531, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 78, angående åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande;

herr *Heiding m. fl.*, nr 532, om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, nr 38, med förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m.;

herr *Karlsson* i Grängesberg *m. fl.*, nr 533, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 79, med förslag till förordning om blindhetsersättning m. m.; och

herr förste vice talmannen *Bengtsson*, nr 534, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 95 om pension åt konsulenten hos skolöverstyrelsen Ingeborg Maria Walin.

Dessa motioner bordlades.

§ 8.

Ordet lämnades nu på begäran till herr **Lithander**, som yttrade: Herr talman! Enligt utförligt referat i Nya Dagligt Allehanda den 11 februari 1934 har en enskild näringsutövare i Eksjö, innehavaren av ett välskött hotell »Grand», blivit försatt i ett anmärkningsvärt sämre läge än tvenne av systembolaget i Eksjö övertagna med ovannämnda enskilda konkurrerande företag, vilka medgivits rätten att hålla öppet 1½ timme längre än det enskilda företaget. *Interpellation.*

Över denna uppenbara orättvisa anfördes besvär hos länsstyrelsen, som tillstyrkte rättelse.

Det är av stor betydelse för enskild verksamhet av dylik art över hela landet att systembolag och kontrollstyrelsen med den makt, som dessa med gällande lagbestämmelser besitta, utöva sin makt med rättvisa och icke med metoder, som nu senast i Eksjö komma den enskilda företagsamheten till livs och därigenom tillfoga denna allvarlig skada.

Då det på olika orter i landet visat sig en tendens att låta systembolag, med den makt som dessa besitta och med stöd av kontrollstyrelsen, utöva verksamhet genom hotell och restaurantbolag, i vilka allmänna medel investeras, vilka medel för såvitt jag kan bedöma saken borde tillföras statsverket, har en konkurrens gentemot enskild verksamhet uppstått, där enskild verksamhet och allmän ej bliver jämspelt.

Med hänsyn till det anförda och på grund av det allmännas intresse rörande utvecklingen på detta område anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få rikta följande frågor:

1. Till vilket belopp har med kontrollstyrelsens medgivande medel investerats i hotell, restaurantbolag eller fastigheter sedan kontrollstyrelsen och systembolagen tillkommit?

2. Har dylik investering skett utan kontrollstyrelsens medgivande och i så fall till vilket belopp?

3. Har förluster uppstått i likhet med i Eksjö, där systembolaget begär att få avskrika 40,000 kronors förlust å hotellrörelse, och i så fall till vilket sammanlagt belopp likaledes sedan kontrollstyrelsen tillkommit?

4. Ämnar herr statsrådet tillse att välskötta enskilda företag ej bliva missgynnade gentemot systembolagsföretag?

5. Ämnar herr statsrådet föreslå riksdagen någon instans över kontrollstyrelsen, så att klagomål på detta område kunna framföras inför ett forum, där de som hava att träffa ett slutligt avgörande icke i något avseende äro parter i målet?

Ifrågavarande anhållan blev på begäran bordlagd.

§ 9.

Härpå erhöles ordet av herr **Hallén**, vilken anförde: Under de sista dagarna hava förhållanden inträffat, som synas påkalla ett mera allmänt intresse. Genom pressen har försports, hurusom vissa åtgärder vidtagits mot en allmänt ansedd skola i huvudstaden, varigenom de intressen, som vårt lands regering och övriga myndigheter härutinnan representera, åsidosatts, och hurusom dy-medelst läroanstaltens åtagna förpliktelser gentemot skolans elever och deras målsmän bringats i fara att icke kunna fullföljas. *Interpellation.*

Jag åsyftar vad som i dagarna inträffat beträffande Franska skolan i Stockholm. Skolan åtnjuter allmänt anseende och lär skötas på ett förtjänstfullt sätt och har i stigande grad tillvunnit sig allmänhetens och målsmännens förtroende. Att så kunnat ske torde i ej ringa grad bero på det sätt, varpå sko-

Interpellation. (Forts.)

lans ledning handhaft sin av kända skäl grannlaga uppgift. Ehuru ej statsunderstödd har därför skolan omfattats med intresse och välvilja från myndigheternas sida. Då nu åtgärder vidtagits, som leda till ett undergrävande av skolans ställning och anseende, är detta givetvis i hög grad ägnat att väcka förvåning. Det kan ej vara lämpligt, att i vårt land bedriven undervisning som, ehuru fullt privat, dock utgör ett led i det allmänna bildningsarbetet, utsättes för ett störande och nedbrytande ingrepp av för svenskt folkbildningsarbete främmande och ovidkommande krafter och motiv.

Som bekant avser nämnda skola, eller kanske rättare de krafter, som stå bakom densamma, att driva propaganda för den romersk-katolska konfessionen. Det är ingalunda för att förhindra en dylik verksamhet, som jag påkallar herr statsrådets intresse. Ehuru nämnda konfession teoretiskt och praktiskt är främmande för religionsfrihetens princip, åtnjuter den helt riktigt den religionsfrihet, som vår lagstiftning vill garantera samtliga medborgare. Men staten har genom 1873 års dissenterslag förbehållit sig att reglera formerna för bl. a. den skolverksamhet, som främmande trosbekännare bedriva i vårt land såväl för sina egna medlemmars barn som än mer för elever, vilka icke tillhöra nämnda konfession.

Men genom bildande av ekonomiska föreningar kunna främmande trosbekännare kringgå såväl bestämmelsen, att de för att förvärva och besitta fastigheter skola hava erhållit Kungl. Maj:ts tillstånd, som ock att deras rätt att bedriva offentlig undervisning skall vara beroende av Kungl. Maj:ts prövning. Antingen böra dessa förbehåll slopas eller också göras effektiva. Ett avsiktligt kringgående av gällande lag verkar föga hedersamt och är för allmänna rättskänslan stötande.

Då nu anförda förhållanden synas vara ägnade att påkalla riksdagens uppmärksamhet, anhåller jag om kammarens tillstånd att få till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet rikta följande spörsmål:

1) Är herr statsrådet villigt att giva kammaren en redogörelse för Franska skolans ställning och för de åtgärder, som i dessa dagar vidtagits gentemot denna läroanstalt?

2) Kan det förväntas, att åtgärder vidtagas, varigenom främmande trosbekännares rätt att här i riket besitta fastighet och bedriva skolundervisning på ett fullt effektivt sätt göres beroende av Kungl. Maj:ts prövning och godkännande?

Jämväl denna framställning bordlades.

§ 10.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående räntefri försträckning åt telegraftjänstemännens skatteinbetalningskassa i Stockholm; och

nr 24, angående beredande av ytterligare medel till upprensning av norra inloppet till Fårösund m. m. jämte i ämnet väckta motioner; samt

från andra lagutskottet:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation; och

nr 26, i anledning av väckta motioner om epidemisjukvårdens och barnmor-

skeväsendets överförande till landstingens förvaltningsutskott eller deras sjukvårdsavdelningars verkställighet och förvaltning samt om förste provinsialläkares inträde såsom självskriven ledamot av förvaltningsutskott eller dess sjukvårdsavdelning.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående likviderandet av vissa av vattenfallsstyrelsen utfärdade reverser; och

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av återbetalningsskyldighet beträffande vissa av vattenfallsstyrelsen oriktigt utbetalda dyrtidstillägg;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om användande av viss del av de till fonden för pensionering av civila tjänstinnehavare under budgetåret 1933/1934 inflytande medlen; och

nr 11, angående regleringen för budgetåret 1934/1935 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensionsväsendet, utom i vad angår anslaget till allmänna indragningsstaten;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge den 7 november 1933 avslutad konvention angående konkurs m. m.;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 24 juli 1903 om utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse här i riket m. m.;

nr 12, i anledning av väckt motion om lagstiftning angående revisorer och huru revision skall verkställas;

nr 13, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 57 § sista stycket sjömanslagen; och

nr 14, i anledning av väckt motion angående förmånsrätt för icke fast anställda handelsresande att utbekomma fordran för lön och provision;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckta motioner angående ändringar i lagen om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område; och

nr 6, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om arbetarskydd;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse å Harparanda stad av viss del av kronoparken Karl Johan i Norrbottens län;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande för Kungl. Maj:t att i vissa fall försälja kronoegendom m. m.;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av saluvärdet vid vissa försäljningar av kronoegendom;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av vissa i flottledsfonden ingående fordringsbelopp;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för

vattenfallsstyrelsen att försälja tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden m. m.;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss utfästelse vid genomförandet av regleringen av potatismjölstillverkningen;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ackords- och stödlån åt jordbrukare samt i ämnet väckta motioner; och

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av nionde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion angående nedsättning av det statsbidrag av lotterimedel, som beviljas olika teaterföretag.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Lindberg</i> i Umeå	under 5 dagar fr. o. m. den 15 febr.,	
› <i>Nyblom</i>	› 5 › › › 14 ›	
› <i>Andersson</i> i Malmö	› 4 › › › 15 ›	
› <i>Lovén</i>	› 8 › › › 17 ›	
› <i>Svedberg</i>	› 3 › › › 15 ›	
› <i>Isacsson</i>	› 5 › › › 19 ›	
› <i>Olsson</i> i Staxäng	› 10 › › › 15 ›	
› <i>Spångberg</i>	› 3 › › › 14 ›	
› <i>Lithander</i>	› 2 › › › 18 ›	
› <i>von Seth</i>	› 4 › › › 14 ›	
› <i>Nilsson</i> i Karlstad	› 3 › › › 14 ›	
› <i>Fast</i>	› 3 › › › 15 ›	
› förste vice talmannen <i>Bengtsson</i>	› 2 › › › 15 ›	
› <i>Borg</i>	› 3 › › › 17 ›	och
› <i>Pehrsson</i> i Bramstorp	› 4 › › › 16 ›	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.15 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 16 februari.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 9 och den 10 innevarande februari.

§ 2.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena *Sandler* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 123, angående avskrivning av viss fordran hos förre konsuln i New York K. Woxen.

Denna proposition bordlades.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen, nr 100, med förslag till lag angående upphävande av gällande bestämmelser om förnyelse av inteckning, m. m.;

till statsutskottet propositionen, nr 101, angående anslag för beredande av ersättning för förlorad lösen i följd av inteckningsförnyelsernas avskaffande;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 112, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 24 mars 1916 (nr 90) angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 113, angående tilläggs pension åt stiftssekreteraren A. E. Carlgrens änka Johanna Vilhelmina Carlgren, född Sundin; och

nr 114, angående rätt för förra ämneslärarinnan vid statens småskoleseminarium i Lycksele Axelina Maria Burman till viss tjänstårsberäkning för pension;

till statsutskottet propositionen, nr 118, angående nybyggnad för lantmäterikontoret i Västmanlands län m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 119, angående godkännande av ett mellan Sverige och Österrike slutet handels- och sjöfartsavtal; samt

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 120, angående godtagande av ackord i vissa fall å kronans fordringar för försålda kronoegendomar, m. m.; och

nr 121, angående anslag till förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen.

§ 4.

Vidare föredrogs var efter annan de på bordet liggande motionerna; samt remitterades därvid

till bevillningsutskottet motionen nr 531 av herr *Lithander m. fl.*;

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 532 av herr *Heiding m. fl.*; och

nr 533 av herr *Karlsson i Grängesberg m. fl.*; samt

till bankoutskottet motionen nr 534 av herr förste vice talmannen *Bengtsson*.

§ 5.

Härefter föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 21 och 22, bankoutskottets utlåtanden nr 10 och 11, första lagutskottets utlåtanden nr 10—14, andra lagutskottets utlåtanden nr 5 och 6, jordbruksutskottets utlåtanden nr 4—13 samt andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 1.

§ 6.

Herr *Lithanders* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa spörsmål i anledning av träffat förfogande beträffande tiden för öppethållande av en enskild näringsutöwares utskänkningslokal i Eksjö, som nu föredrogs, bifölls av kammaren.

§ 7.

Slutligen föredrogs herr *Halléns* likaledes på kammarens bord liggande anhållan att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa spörsmål i anledning av vissa mot Franska skolan i Stockholm vidtagna åtgärder; och blev även denna anhållan av kammaren bifallen.

§ 8.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 27, till Konungen i anledning av väckt motion angående lagstiftning om inteckning i hotell- och restauranginventarier.

§ 9.

Till bordläggning anmälades:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 6 mom. 10 och § 26 riksdagsordningen;

nr 2, i anledning av väckt motion om ett utrikesutskott; och

nr 3, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i gällande grundlagsbestämmelser angående den tid, för vilken allmänna val till andra kammaren bliva gällande;

bankoutskottets memorial och utlåtanden:

nr 6, med överlämnande av redaktionskommitténs för utgivande av ett historiskt och statsvetenskapligt arbete om den svenska riksdagen berättelse över kommitténs verksamhet under år 1933;

nr 7, i anledning av väckt motion om pension åt förre stenografen hos riksdagens första kammare A. W. Fredén;

nr 8, i anledning av väckt motion om gratifikation åt vaktmästaren hos statsrevisionen E. A. S. Anderssons änka; och

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld;

andra lagutskottets utlåtande, nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 21 september 1915 (nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion angående inrättande av en ekonomisk samhällsnämnd med uppgift att följa näringslivets marknads- och löneläge m. m.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Herr *Andersson* i Stockholm avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 95, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 535, bordlades.

§ 12.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr **De Geer**, som yttrade: Herr *Interpellation*. talman! 1933 års riksdag anhöll i skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning rörande åtgärder mot statsfientlig verksamhet. Kungl. Maj:t tillsatte med anledning härav den 26 maj 1933 en kommitté med uppdrag att verkställa en förutsättningslös utredning angående åtgärder mot sådan av sammanslutningar eller enskilda bedriven verksamhet, som syftar till att med våld eller eljest på olaglig väg omstörta eller förändra Sveriges stats- och rättsordning.

Ganska allmänt antogs, att ifrågavarande utredning skulle kunna slutföras utan längre tidsutdräkt och att kommitténs betänkande skulle kunna framläggas i så god tid, att förslag kunde av Kungl. Maj:t föreläggas innevarande års riksdag. Beklagligtvis synes det emellertid av redogörelsen i riksdagsberättelsen framgå, att någon utsikt härtill icke förefinnes.

Under tiden pågår den statsfientliga propagandan så gott som obehindrat. En allt starkare opinion kräver dock, att verkliga kraftåtgärder snarast möjligt vidtagas mot denna verksamhet, som alltför länge tolererats i vårt land.

Att statliga utredningar göras grundligt är värt uppskattning, men då det gäller så allvarliga och brådskande uppgifter som att i en orolig tid utfinna medel mot stats- och samhällsupplösande verksamhet, måste det vara berättigat att fordra ej blott grundlig utan även snabb utredning. Man frågar sig med hänsyn till nuvarande ovissa förhållanden, om det icke skulle vara möjligt att bringa denna viktiga fråga till avgörande redan vid innevarande riksdag.

I anslutning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet framställa följande frågor:

Anser herr statsrådet det önskvärt och angeläget, att lagförslag redan detta år av Kungl. Maj:ts förelägges riksdagen rörande åtgärder mot statsfientlig verksamhet?

Interpellation. (Forts.)

Om så är fallet:

Är det herr statsrådets avsikt att vidtaga åtgärder för att om möjligt påskynda den utredning rörande åtgärder mot statsfientlig verksamhet, som igångsattes förra året?

Ifrågavarande anhållan blev på begäran bordlagd.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades

herr <i>Lindskog</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 19 febr.,
» <i>Hansson</i> i Trollhättan	» 5 » » » 20 »
» <i>Andersson</i> i Falkenberg	» 5 » » » 18 »
» <i>Hansson</i> i Hönö	» 5 » » » 17 »
» <i>Persson</i> i Trången	» 3 » » » 19 » och
» <i>Hagman</i>	» 3 » » » 19 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.16 e. m.

In fidem.

Per Cronvall.

Lördagen den 17 februari.

Kl. 11 f. m.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Enligt därom den 10 innevarande månad fattat beslut företogs nu val av dels tjugufyra valmän för utseende av revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning, dels ock sex suppleanter för dessa valmän; och utsågos därvid till

valmän:

- herr *Borg,*
- » *De Geer,*
- » *Fast,*
- » *Gustafson* i Kasenberg,
- » *Hagberg* i Malmö,
- » *Hage,*
- » *Hammarlund,*
- » *Hedlund* i Häste,
- » *Hedlund* i Östersund,
- » *Holmström,*
- » *Jacobsson,*
- » *Jansson,*
- » *Lindberg* i Umeå,
- » *Lindmark,*

herr *Lovén*,
» *Lundén*,
» *Magnusson* i Kalmar,
» *Molander*,
» *Persson* i Falla,
» *Pettersson* i Rosta,
» *Ryberg*,
» *Törnkvist* i Karlskrona,
» *Westerdahl* och
» *Åqvist*,

var och en med 118 röster; samt till

suppleanter:

herr *Andersson* i Falkenberg,
» *Sjögren*,
» *Hilding*,
» *Lundell*,
» *Niklasson* och
» *Jonsson* i Eskilstuna,

var och en med 47 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottnings.

§ 2.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästföregående paragraf omnämnda valen.

§ 3.

Herr statsrådet *Engberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 107, angående uppförande av byggnad för fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad vid Chalmers tekniska institut;

nr 108, med förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1934/1935 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritlöner;

nr 103, med förslag till lag om sterilisering av vissa sinnessjuka, sinnesslöa eller andra som lida av rubbad själsverksamhet;

nr 124, med förslag till lag om bevisning genom sakkunnig, m. m.;

nr 125, med förslag till lag angående tillägg till 21 § lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta;

nr 126, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 31 maj 1932 (nr 156) om anstånd i särskilt fall med gälds betalning;

nr 128, angående nedsättning av räntan å vissa egnahemslån från statens vattenfallsverk; och

nr 129, angående inköp för postverkets räkning av riksbankens fastighet i Visby.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 123, angående avskrivning av viss fordran hos förre konsuln i New York K. Woxen.

§ 5.

Herr *Anderssons* i Stockholm motion nr 535, som nu föredrogs, remitterades till bankoutskottet.

§ 6.

Vidare föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 1—3.

§ 7.

Bankoutskottets härfpå föredragna memorial, nr 6, med överlämnande av redaktionskommitténs för utgivande av ett historiskt och statsvetenskapligt arbete om den svenska riksdagen berättelse över kommitténs verksamhet under år 1933 lades till handlingarna.

§ 8.

Härefter föredrogs, men blevo ånyo bordlagda bankoutskottets utlåtanden nr 7—9, andra lagutskottets utlåtande nr 7 och andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 1.

§ 9.

Herr *De Geers* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa spörsmål angående lagstiftning mot statsfientlig verksamhet, som nu föredrogs, blev av kammaren bifallen.

§ 10.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 11 §§ lagen den 30 juni 1916 (nr 312) angående ansvarighet för skada i följd av automobiltrafik; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

Ang. radiolyssnares skyddande mot störningar.

Vidare föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av väckt motion angående lagstiftning till radiolyssnares skyddande mot obehöriga störningar; och erhöles därvid ordet av

Herr *Pettersson* i Hällbacken, som yttrade: Herr talman! Jag har tillåtit mig att väcka en motion beträffande radiostörningarna.

Som kammarens ledamöter finna av utskottsutlåtandet har man där pekat på, att ärendet är föremål för utredning, och på denna grund avstyrkes motionen. Detta är ju ett argument, som i regel, höll jag på att säga, användes när det gäller att slå ihjäl en del motioner.

Den utredning, som första lagutskottet åberopar, avser emellertid, såvitt jag kan finna, inte radiostörningarna. Den är igångsatt i anledning av de motioner, som i fjol närmast framburos i första kammaren av herr Wagnsson och i andra kammaren av herr Nyblom. I den förstnämnda motionen begärdes en utredning, huruvida radioverksamheten borde förstaföras, och den andra motionen avsåg bland annat att få lindring i licensavgifterna för vissa radioinnehavare. I anledning av dessa motioner beslöt riksdagen den utredning, som numera har uppdragits åt en för ändamålet tillsatt kommitté.

Ang. radiolyssnares skyddande mot störningar. (Forts.)

När jag skrev berörda motion hade jag mycket väl klart för mig det beslut, som riksdagen fattade i följande i denna fråga, och jag trodde mig även veta att utredningen närmast avsåg de av motionärerna särskilt påtalade förhållandena men icke radiostörningarna. Jag kände även till att det arbetas på annat håll, bland annat inom telegrafstyrelsens radiobyrå, för att i görligaste mån borteliminerat radiostörningarna.

Jag är fullt medveten om, att detta är ett svårt spörsmål, att en hel del legitima industriella och andra intressen givetvis har rätt att icke bliva hindrade i sin utveckling ävensom att man inte genom en lagstiftning kan komma till rätta med alla radiostörningar. Vad jag avsåg med min motion var att påkalla statsmakternas medverkan till en lagstiftning, som skulle bringa rättelse och reda i det oeffterrättighetstillstånd, som för närvarande råder på detta område och som inte kan få fortgå.

Överallt ute i världen ägnas frågan om borttagande av radiostörningar den största uppmärksamhet och intresse. I Sverige däremot har åtminstone riksdagen gjort mycket litet åt denna sak. De som här nedlagt ett stort arbete för att komma tillrätta med radiostörningarna äro förutom radiotjänst och telegrafstyrelsens radiobyrå, statsmeteorologen Rolf, tidningen Radioamatören m. fl. Genom upplysningsverksamhet, frivilliga avtal och dylikt har man vunnit vissa resultat. Men mycket återstår att göra som icke kan ernås med de medel, som nu stå till förfogande. Effektiva lagbestämmelser mot radiostörningar äro nödvändiga för att komma tillrätta med förhållandena. Självfallet är, att en sådan lagstiftning bör sikta till vad man egentligen avser med all lagstiftning, nämligen att skapa ordning, reda och i föreliggande fall skydd för radioinnehavare mot obehöriga störningar. Där man på ett lojalt sätt försöker anpassa sig efter sina medmänniskors berättigade önskemål behövs ingen lagstiftning, och det är inte emot sådana fall, som jag vänt mig. Jag har riktat min framställning just emot dem, som på ett obehörigt sätt störa radiolyssnare.

Mången kanske säger sig, att detta problem är så svårt att komma till rätta med. Även om detta är sant, så är det ingen anledning att man icke bör vidtaga de åtgärder, som äro nödvändiga för att skydda radiolyssnarnas rätt till ostört åhörande av radioprogrammen. De 660,000 radioinnehavarna i landet, som betala sina licensavgifter, kunna med fullt fog göra anspråk på statsmakternas stöd mot radiostörningar. Jag skulle kunna anföra många exempel på radiostörningar. Det har upplysts mig bland annat: En man har på ett ställe i landet en mindre kraftstation med motor, som stör omkringboende radiolyssnare. Mannen är stendöv och förklarar, att eftersom han inte kan höra på radio behöver ingen annan heller höra. Radiolyssnarna ha erbjudit sig att anskaffa och montera störningsskydd på hans motor, men fått avslag på sådan framställning. I brist på lagbestämmelser kan intet göras åt saken.

Många andra exempel skulle kunna anföras, hur man med elektriska motorer på symaskiner, dammsugare och dylikt genom högfrekvensapparater, hissar m. m. omöjliggör åhörande av radioprogrammen. Det är hög tid att statsmakterna med allvar gripa sig an med att få bort detta störningsofog.

Ingen kan för närvarande hindra folk att skaffa sig vilka apparater som helst, hur störande de än äro för radiolyssnarna, ty vi sakna laglig möjlighet att ingripa på detta område. Huruvida i många fall störningen sker med avsikt eller av tanklöshet vill jag för övrigt icke uttala mig om.

Men de människor, som äro så tanklösa eller måhända vrånga, att de genom att sätta i gång en del olika elektriska apparater med den ena eller andra spänningen störa radiolyssnarna, äro givetvis av den kaliber — åtminstone en

Ang. radiolyssnares skyddande mot störningar. (Forts.)
stor del av dem — att det måste finnas en lagstiftning, som kan befordra vederbörande till laga straff.

Jag skulle vilja inlägga betydligt mera i utskottets utlåtande än kanske de flesta av kammarledamöterna göra. Man måste ju givetvis i första hand utläsa, att utskottet tager sikte på de motioner, som tidigare väckts i ämnet. De avsågo, som nämnts, dels ett förstatligande av radioverksamheten, dels en del andra anordningar, men inte radiostörningarna. Jag hoppas emellertid att den kommitté, som har i uppdrag att avgiva förslag i ärendet, har möjlighet att även upptaga den fråga jag i min motion berört. Och om man ur första lagutskottets utlåtande kan utläsa, att utskottet anser, att den allsidiga utredning, som det talas om och som kanske varit avsedd att omfatta endast den ekonomiska sidan av saken och frågan om ett förstatligande av verksamheten, även finge omfatta frågan om radiostörningarna, då vore i viss mån syftet med min motion vunnet. Men jag vill tillägga, att kommer man inte fram till några bestämmelser, som göra det möjligt att råda bot på missförhållandena, som jag påtalat i min motion skall jag längre fram, därest jag då sitter i riksdagen, bringa frågan på tal igen. Såsom anförts är det givetvis mycket bra och leder till vissa resultat, att man, såsom nu sker genom telegrafstyrelsens radio-byrå, försöker på frivillighetens väg komma överens med vederbörande t. ex. på så sätt att man med kraftverken träffar överenskommelse om att dessa icke sälja kraft till andra än dem som förklara sig villiga att icke använda apparater, som störa radiolyssnarna. Men säkerligen finnas även kraftverk, som icke vilja träffa sådan överenskommelse, likaväl som det finnes högspänningsledningar med hög kapacitet, som på grund av svag dimensionering störa intilliggande radiolyssnare.

Störningar mellan radioapparatinnehavare torde bliva mera sällsynta, då de under senare åren byggda radioapparaterna i regel äro så konstruerade att de icke störa andra mottagare.

Med dessa ord, herr talman, har jag även velat framhålla, att jag i första lagutskottets utlåtande inlägger den innebörden, att utskottet förväntar, att den sak jag i min motion avsett att rikta uppmärksamheten på, nämligen radiostörningarna, skall uppmärksammas av den kungl. kommitté, som tillsattes i juni månad i fjol, och att i sinom tid förslag även i det avseendet framläggas för riksdagen. Jag har, herr talman, intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställen bifölls.

§ 12.

Vid nu skedd föredragning av andra lagutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om utredning och förslag angående en författningsenlig reglering av uppsägning av anställning i enskild tjänst anförde:

Ang. författningsenlig reglering av uppsägning av anställning i enskild tjänst.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Jag har tidigare vid några tillfällen från denna plats försökt att draga uppmärksamheten till de viktiga spörsmål, vilka äro föremål för utskottets utlåtande i anledning av en motion av arbetsförmedlingsföreståndaren herr Bergström i Norrköping. Jag har särskild anledning att något stanna inför denna motion och den framställning, som däri göres, därför att den synes mig till punkt och pricka bekräfta icke blott vad som tidigare här av undertecknad jämte många andra anförts nämligen vikten av en laglig reglering av arbetsavtalen, men också till fullo bekräftar den förutsägelse, som en del reseranter i andra lagutskottet tillät sig göra i en reservation år 1926, då riksdagen beslutade om den gamla legostadgans avskaffande.

Ang. författningsenlig reglering av uppsägning av anställning i enskild tjänst. (Forts.)

Motionären påpekar, hurusom bristen på lagstadganden i fråga om arbetsavtalen undan för undan fört till allt kortare arbetsavtal och vidare att frågan om avtalens upphörande och uppsägning icke på något sätt är reglerad, vilket allt har medfört svårigheter å ömse sidor och icke minst för de arbetslösa. Man påpekar också, hurusom dessa svårigheter — och det ligger ju i sakens natur — ha gjort sig mest kännbara inom jordbruket. Jag skall icke i onödan upptaga kammarens tid, men den, som till äventyrs vill intressera sig för denna fråga och göra jämförelser, rekommenderar jag att slå upp andra lagutskottets utlåtande nr 28 vid 1926 års riksdag och den därtill fogade nyss åberopade reservationen. Samtidigt bör vederbörande också läsa herr Bergströms motion till årets riksdag. Man skall då icke kunna undgå att finna bekräftat, vad jag här påpekat, nämligen att de svårigheter, som vi då förut sade, i verkligheten också infunnit sig. Man väntade sig från det håll, där man hårdast gick in för den gamla och, det må gärna erkännas, föråldrade legostadgans avskaffande, att dessa förhållanden skulle kunna regleras enbart genom införande av kollektivavtal. Dessa äro emellertid näppeligen tillämpliga och användbara i alla de fall av småavtal, som förefinnas icke minst inom jordbruket och dessutom många gånger så stela i formen och tillämpningen, att de icke kunna tillräckligt och nöjaktigt reglera hithörande förhållanden. När det emellertid nu föreligger svårigheter för båda parterna, både för arbetsgivare och arbetstagare — ingendera parten är betjänt av att dessa förhållanden fortfares — och vidare samhället i dess helhet ovillkorligen har åtskilliga olägenheter av de rådande förhållandena, vill jag uttala den förhoppningen att de utredningar i saken, som pågå och vartill utskottet hänvisar, må bedrivas med den skyndsamhet och det intresse, att vi inom en icke alltför avlägsen framtid kunna komma fram till en lagstiftning, som reglerar detta mycket viktiga område, nämligen det enskilda arbetsavtalet.

Jag har, herr talman, endast att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lundqvist** i Rotebro: Herr talman! Jag ber om tillgift att jag som utomstående begär ordet vid denna fråga, men jag ber att få erinra om att jag år 1931 var med bland motionärerna i en fråga liknande den nu föreliggande, och det är ju då ganska förklarligt, att jag intresserar mig även för den nu föreliggande motionen och för utskottets utlåtande.

Jag har närmast begärt ordet för att inlägga en gensaga mot det sätt, på vilket utredningen i denna liksom i många andra frågor bedrives. Jag tillåter mig erinra om, herr talman, att det nu redan är tre år sedan denna fråga om de privatanställdas ställning senast var på riksdagens bord och i det närmaste tre år, sedan Kungl. Maj:t tillsatte sakkunniga i denna fråga. Trots dessa tre år ha vi ännu icke fått några som helst livstecken från dessa sakkunniga, i varje fall har ännu icke något betänkande avgivits i ärendet.

Nu säger man i utskottets utlåtande, att man tror sig kunna räkna med att ett utlåtande skall komma under år 1934. Herr talman, även om man vågar räkna med detta — jag är för min del icke absolut säker därpå — skulle alltså i allra bästa fall frågan kunna föreläggas 1935 års riksdag, och en ny lag på området skulle alltså kunna börja tillämpas i bästa fall år 1936. Då ha alltså fem år förflutit, för att man skulle komma från ord till handling i en fråga av så pass begränsad omfattning som denna. Nog måste man, herr talman, säga, att ett system av denna art och med dylika konsekvenser är någonting orimligt. Utredningar äro dock icke något självändamål! Se vi på denna fråga av år 1931, så kan man icke komma förbi, att det här gäl-

Ang. författningsenlig reglering av uppsägning av anställning i enskild tjänst. (Forts.)

ler utomordentligt viktiga intressen för att icke säga livsintressen för stora grupper av vårt folk, grupper, som enligt min mening åtminstone i de flesta fall med starka skäl kunna göra anspråk på välvilligt intresse från statsmakternas sida, icke minst på grund av deras avsaknad av effektivt stöd från egna starka organisationer. Det är beklagligt, att det icke skall vara möjligt i vår praktiska tid att ordna utredningsväsendet på ett mera rationellt sätt än hittills varit fallet. Här klandras skarpt i dessa dagar demokratin och parlamentarismen. Jag är icke den, som ställer mig bakom dem, som uttala detta klander, men jag tror dock, att det är angeläget, att statsmakterna se till, att de icke genom egna åtgöranden giva hugg på sig själva.

Jag har, herr talman, icke kunnat underlåta att giva uttryck åt dessa kritiska reflexioner vid genomläsandet av detta utskottsutlåtande. Jag vill till dessa reflexioner endast foga en enträgen förhoppning och hemställan till statsrådet och chefen för socialdepartementet därom, att han benäget måtte vidtaga alla de åtgärder, som överhuvud taget äro möjliga för att åtminstone inom rimlig tid få slutförd den utredning, som det här närmast är fråga om.

Jag har, herr talman, härutöver intet yttrande.

Häruti instämde herr *Arne*mark.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 13.

*Ang. viss
ändring i
lagen om
arbetarskydd.*

Till avgörande företogs andra lagutskottets utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion angående viss ändring i lagen om arbetarskydd.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 285, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Karlsson* i Grängesberg *m. fl.* föreslagit, att riksdagen måtte besluta vidtaga den ändringen i lagen om arbetarskydd, att paragraf 5, punkt m, erhöile följande lydelse: Åt arbetare, som från årets början varit anställd hos samma arbetsgivare eller företag, skall å tid mellan den 15 maj och den 16 därpå följande september beredas semesterledighet under minst 15 dagar.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Sedan denna hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Karlsson* i Grängesberg: Herr talman! I den föreliggande motionen ha vi infört ett yttrande av den så kallade arbetstidskommittén, som år 1920 avgav ett betänkande med förslag till lagstiftning om arbetaresemester. I motiveringen för det framlagda lagförslaget framhöll denna kommitté, att »åt semestern måste givas en ej alltför ringa varaktighet, om densamma skall i någon mån motsvara sitt ändamål». Kommittén föreslog också i sitt då framlagda lagförslag, att semesterledighet skulle fastställas till minst åtta dagar och framhöll med skärpa, att den ansåg en dylik semestertid vara ett *minimum*. Sedan år 1920 ha arbetsförhållandena på olika områden genomlöpt en utveckling, som gör, att kravet på en semestertid av femton dagar måste betecknas såsom synnerligen befogat, och det kravet borde också kunna vinna gehör. Rationaliseringen och den starkt stegrade uppressade arbets-

Ang. viss ändring i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

intensiteten, som härav har blivit en följd, gör också arbetarens behov av en längre semesterledighet långt starkare nu än tidigare.

Jag har ju vid åtskilliga tillfällen, herr talman, tidigare framhållit, att arbetareklassen som helhet icke fått sin ställning förbättrad genom den kapitalistiska rationaliseringen och den tekniska utvecklingen. Ökad arbetslöshet och försämrade levnadsbetingelser ha i stället i stor utsträckning blivit resultatet för det arbetande folket. Vi äro på arbetaresidan givetvis icke motståndare till att arbetsmetoderna förbättras och att arbetet underlättas genom maskinella hjälpmedel, men vi kräva, att arbetaren får nytta av dessa förbättringar. Kapitalisterna måste tvingas att utlämna rationaliseringens vinster och resultat, och det kan ske endast i form av en förbättrad levnadsstandard, förkortad arbetstid och längre semesterledighet.

Den semesterbestämmelse, som år 1931 infördes i arbetarskyddslagen, måste betecknas såsom i stort sett värdelös. Bestämmelsen i fråga innebär endast ett lamt och vagt uttalande, vari det heter, att »åt arbetare, som utan avsevärt uppehåll användes till arbete året runt och varit anställd hos arbetsgivaren eller företaget någon längre tid, bör, i allmänhet under den varma årstiden, beredas semesterledighet under minst 4 söckendagar». Man måste om denna lagbestämmelse säga, att den knappast innebär mera än ett svagt principerkännande av det berättigade i semesterkravet. Något vidare praktiskt värde för arbetaren har denna bestämmelse icke. Skall denna lagstiftning få någon reell betydelse för arbetarklassen, måste den givas en bestämdare form och en längre semesterledighet bli fastställd. Jag vill i detta sammanhang erinra om, att i åtskilliga andra länder finnes en längre lagstadgad semesterledighet fastställd, i en del länder har man sålunda fastställt en semesterledighet av ett par veckor och däröver. I vissa fall, exempelvis i Sovjetunionen, finnes fastställd en semesterledighet för vissa arbetargrupper på ända upp till en månad.

Vi yrka nu i den föreliggande motionen, att den nuvarande semesterbestämmelsen ändras, så att semesterledigheten fastställs till femton dagar. Utskottet yrkar avslag på vårt förslag, och i utlåtandet anföres, att utskottet finner sig icke kunna förorda, att en bestämd minimitid för semesterledigheten fastställs i lagen. I utlåtandet förklaras vidare, att utskottet med hänsyn till nu rådande ekonomiska förhållanden icke anser sig ens böra upptaga till prövning frågan om en utsträckning av den minimitid för semester, som i lagen angives såsom önskvärd. Jag måste säga, att jag anser detta vara ett något underligt ställningstagande från utskottets sida.

Jag vill ytterligare understryka, att vi motionärer anse, att en utsträckning av semestertiden och en förkortning av arbetstiden i övrigt är i alldeles särskild grad påkallad just med hänsyn till de nu rådande förhållandena. De ekonomiska förhållandena bli sannerligen, mina herrar, icke bättre genom att allt större massor arbetare ställas arbetslösa utanför arbetsplatserna samtidigt som de arbetare, som stå kvar i produktionen, drivas att arbeta med lång arbetstid, övertidsarbete och en löjligt kort semestertid.

Vad är nu för övrigt orsaken till att man exempelvis i Amerika nödgas vidtaga kraftåtgärder för att nedbringa arbetstiden? Jo, det är just de ekonomiska förhållandena, som ha drivit fram dessa åtgärder från de amerikanska statsmakternas sida. Jag vill i detta sammanhang också erinra om, att enligt i pressen lämnade uppgifter ha i Amerika, sedan Roosevelts-åtgärderna börjat verka, icke mindre än omkring sex och en halv miljoner arbetslösa beretts arbete, och av dessa ha nära två miljoner pressats in i industriellt arbete huvudsakligen genom en systematisk genomförd arbetstidsförkortning. Att den socialdemokratiska regeringen här i landet icke gör några som helst ansatser

Ang. viss ändring i lagen om arbetarskydd. (Forts.)
i denna riktning vittnar enligt min mening om en synnerligen anmärkningsvärd undfallenhet för de storfinansiella och storindustriella profitintressena. Jag anser, herr talman, att jag icke kan underlåta att i detta sammanhang säga ut detta. Denna för profitintressena tjänstvilliga anda är det också som tydligt kommit till uttryck i det enhälliga utskottsutlåtande, som här föreligger. Man har så mycke större anledning att fälla det omdömet, om man ser den här saken mot bakgrunden av de åtgärder, som under senaste året vidtagits i Amerika. Här tyckes den regerande koalitionen bita sig fast vid en ställning, som motsvarar ungefär den misslyckade Hoover-regimen i Amerika. Vi få emellertid, herr talman, tillfälle att ytterligare tala om dessa frågor, när motionen om arbetstidens förkortning kommer före här i kammaren.

När vi nu påyrka fastställandet av en längre lagstadgad semestertid, framställa vi icke det yrkandet enbart därför att arbetaren behöver en längre semesterledighet för vila och rekreation. Vi betrakta genomförandet av en längre semestertid som ett led i en systematisk och av förhållandena absolut påkallad allmän arbetstidsförkortning. Med hänsyn särskilt till den rådande konstanta arbetslösheten måste enligt min mening även här i landet kraftåtgärder framtingas för att bereda de arbetslösa plats i produktionsapparaten. Vi måste genomdriva en effektiv allmän förkortning av arbetstiden och strängare förbud mot övertidsarbete. Vi måste genomföra en längre semesterledighet för arbetarna och slutligen också få till stånd ett effektivt bekämpande av de s. k. dubbelanställningarna och mångsyssleriet. Härigenom kommer det att givas plats åt många tiotusende arbetslösa även här i landet.

Det är i förvissningen, herr talman, att de åtgärder, som jag här nu pekat på, äro ofrånkomliga och nödvändiga, och i medvetandet om att mina klasskamrater, såväl arbetslösa som arbetande, stå bakom mig när jag framställer dessa krav, som jag yrkar bifall till den av mig och mina partikamrater väckta motionen.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Den ärade talaren, herr Karlsson i Grängesberg, har tydligen i anteckningarna för sitt anförande med två streck understrukit den passus, där han talar om regeringens storindustriella intresse. Jag bör ju inte kunna misstänkas för att ha någon särskild anledning att försvara den nu sittande regeringen, men jag måste säga, att såväl denna regering som varje annan för rikets välfärd kännande och ansvarig regering icke ändå lär kunna undgå att ha ett bestämt intresse av att även vårt lands storindustri kan hållas intakt. Ty hur skulle det vara möjligt att sköta landets och även de enskildas finanser, om vår storindustri icke hade tillfälle att arbeta under något så när rimliga förhållanden? Det är väl ingen som skulle kunna påstå, att detta skulle vara möjligt, icke ens den siste ärade talaren.

Utskottet har i sitt utlåtande sagt ifrån, att det under nuvarande bekymmersamma förhållanden icke är klokt eller möjligt att gå med på en föreskrift om så lång semestertid, som motionärerna ha begärt, ej heller att lagstadga om en längre semestertid. Jag tror, att var och en skall erkänna, att det finnes fog för den slutsatsen, vartill utskottet har kommit, att vi icke för närvarande våga införa i lagen en bestämmelse om längre semestertid. En annan sak är ju, att man kan erkänna det befogade i arbetarnas intresse av viss semester, ehuru man inte skall bortse ifrån att detta semesterbehov inte alltid är så stort. Jag vill visst icke säga, att behovet av semester för arbetarna, om jag får använda uttrycket, ur ideella synpunkter är mindre än för andra. Men tyvärr är det så, att arbetarna i stor utsträckning icke ha tillfälle att vara sysselsatta i arbetet varje dag, och följaktligen därigenom åtnjuta en visserligen påtvungen ledighet. Frågan om semesterledigheten för arbetarna

Ang. viss ändring i lagen om arbetarskydd. (Forts.)
måste naturligtvis gå hand i hand med näringslivets ekonomiska resultat och hänsyn tagas till de möjligheter, under vilka näringslivet arbetar. Att under de förhållanden, som nu råda, gå in för föreskrifter om längre semester-tid torde icke vara klokt och välbetänkt.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Kilbom**: Herr talman! Herr Magnussons anförande kan endast förklaras, om han har dåligt minne. Herr Magnusson och de av kammarens övriga ledamöter, som varit med några år, veta ju, att denna fråga icke är uppe första gången. Den gången frågan låg mest sympatiskt till i kammaren, var när vi hade en socialminister, som hette Lübeck. Då framförde man helt andra, eller, rättare sagt, delvis andra skäl mot ett sådant krav, som det nu ifrågavarande. Man sade, att det är klart, att semester under den varma årstiden bör skapas, men det är olämpligt att åstadkomma denna semester genom lagstiftning, det blir en fråga, som parterna vid uppgörandet av kollektivavtal få taga hand om. Om jag inte minnes alldeles fel, herr Magnusson, så var herr Lübeck socialminister under bättre ekonomiska förhållanden än dem, som nu råda. Vi hade då mindre bekymmersamma tider, åren 1924—1928 genomlöptes ju en högkonjunktur, sådan som vi väl, i vissa avseenden, icke haft på länge. Då ville man, som sagt, icke vara med om att staten skulle gå in för att stödja kravet på arbetarsemester och *nu* vill man inte heller göra det. Förlåt, skulle icke högvärdiga utskottets talesman vilja vara vänlig och tala om för oss när det med hänsyn till tiderna blir lämpligt att staten går in för lösningen av en fråga som den här föreliggande? Tillsvidare må jag kunna på den punkten nöja mig med denna fråga.

Det kan väl inte, herr Magnusson, förbises, att storindustriens möjligheter att arbeta inte enbart bero på att den kör för fullt med låga produktionskostnader, framför allt, eller i varje fall i stor utsträckning, åstadkomna genom låga löner. Ty om det vore fallet, då skulle vi mycket snart återföras till ett tillstånd, där arbetarna icke hade något som helst att säga till om vare sig i fråga om löner eller andra förhållanden, som beröra arbetet. För övrigt, om det där resonemanget vore riktigt, då undrar jag ändå, herr Magnusson, var vi skulle hamna. Då anmäler sig ju omedelbart den frågan om vi inte borde försöka att komma ned till Japans nivå, ty där äro ju lönerna låga och arbetsbetingelserna i övrigt dåliga, och tack vare dessa omständigheter lär ju Japan, efter vad det nu påstås i en viss press, kunna konkurrera med både Amerikas och Europas storindustrier. Krisen har Japan emellertid icke sluppet ifrån.

Slutsatsen av herr Magnussons resonemang måste bli, att man överhuvud icke skall ingripa för att skydda arbetarna, ty all skyddslagstiftning måste ju medföra ökade kostnader för industrien. Det blir alltid litet dyrare att t. ex. sätta upp ett skydd för en växel, så att arbetarna icke få fingrarna i den, än att vara utan detta skydd. Herr Magnussons slutsatser föra således till den fullkomliga orimligheten. Emellertid, skall man göra herr Magnusson rättvisa, så bör man tillägga, att något dylikt menar han kanske icke. Vad han anfört är ingenting annat än *undanflykter*. Ty det går väl icke ur kapitalistisk synpunkt att säga, att storindustrien i dessa rationaliseringstider icke har något intresse av att arbetarna under den tid de stå vid maskinerna kunna sköta dessa och få ut det mesta möjliga av dem.

En annan synpunkt, som min partikamrat, herr Karlsson i Grängesberg, framhåll, gällde nödvändigheten av att placera den överflödiga arbetskraften, som nu finnes, på arbetsplatserna. Det är beklagligt, att utskottet och nu herr Magnusson med tystnad glidit förbi det kapitlet. Men då herr Magnusson ånyo begärt ordet, skulle han kanske kunna sträcka sin välvilja mot oss

Ang. viss ändring i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

därhän, att han talar om, hur han överhuvud tänkt sig att kunna placera den överflödiga arbetskraften. Hur skall ungdomen komma in i produktionen? Och hur skall den överflödiga medelålders arbetskraften kunna göra det? Jag tänker det är obestridligt, att skapandet av fjorton dagars semester dock är en mycket lämplig och i viss omfattning effektiv metod att vinna placering för övertalig arbetskraft.

Jag förstår inte denna ovilja mot att vara med om åtgärder i syfte att bereda semester åt arbetarna. Icke tycker väl herr Magnusson, att det är oegentligt, att kontorspersonal skall ha semester, och inte heller har jag hört, att han tycker det är oegentligt att i lag fastställa, att statstjänstemännen skola ha semester, en förmån, som ju är fastställd i gällande avlöningsreglementen. Är det inte också olämpligt att lagstifta om semester för denna personal?

Vad utskottet anfört och vad herr Magnusson yttrat i dag är ingenting annat än de obotfärdigas förhinder.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Jag tror, att de obotfärdigas förhinder är ett uttryck, som i sin mån också är tillämpligt på vad den siste ärade talaren, herr Kilbom, anförde, ty om han icke haft de obotfärdigas förhinder, så borde han kunnat lägga märke till att efter den av honom återopade tiden, alltså efter 1928, då herr Lübeck var socialminister, har verkligen någonting skett, såtillvida som år 1931 i lag infördes begreppet semester för arbetare. Jag syftar härmed på de av herrarna såsom otillräckliga omnämnda fyra dagarnas semester. Utskottet har också 1931 uttalat, att man förutsätter, att denna semester bör åtnjutas med åtminstone till huvudsaklig del bibehållen lön. Men med den inställning till frågan, som herr Kilbom har, är det kanske icke opportunt att nämna sådana saker, och så glömmer han i stället bort dem.

Herr Kilbom säger vidare, att jag å min sida glömt bort att tala om, att statstjänstemännen äro i lag tillförsäkrade semester. Statstjänstemännen, säger han, behöva väl icke semester bättre än andra personer i civilt arbete, och om det alltså är berättigat, att statstjänstemännen ha semester, så är det också berättigat, att arbetarna ha det. Jag skall gärna medge detta, herr Kilbom, men skillnaden är den, att om man bereder semester åt statstjänstemännen och därigenom kanske hårt betungar vederbörande verks ekonomi eller försämrar det ekonomiska resultatet av dess verksamhet, så gör man sig ju oberoende av dessa olägenheter därigenom, att det i sista hand blir statskassan, skattedragarna, som få bekosta semestern. Men den enskilda företagsamheten har icke samma möjlighet till sitt förfogande, och följaktligen måste man där gå fram efter andra linjer och på ett försiktigare sätt.

Nu skulle jag icke ha begärt ordet, om inte herr Kilbom riktat en fråga till mig. Han sade också, att det var tillräckligt med den frågan, men det glömde han sedan bort och kom i fortsättningen fram med andra frågor. Emellertid, huvudfrågan var: När blir det med hänsyn till tiderna möjligt att besluta om ökad arbetarsemester? Som jag i mitt förra anförande syftade på nuvarande dåliga tider, så skulle jag vilja rikta en annan fråga till herr Kilbom: När blir det goda tider? Sedan herr Kilbom svarat på den frågan, kunna vi ju fortsätta med resonemanget om och när det blir lämpligt att genomföra ökad arbetarsemester. Den ena frågan är lika befogad som den andra men också lika vansklig att besvara.

Herr Kilbom: Herr talman! Nu försöker herr Magnusson i Skövde att komma ifrån att besvara den fråga jag framställde.

Här inflikar herr Magnusson i Skövde: Den är omöjlig att svara på.

Ang. viss ändring i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

Herr *Kilbom* fortsätter: Ja, den är omöjlig att svara på, det kan man ju säga, men annars ligger saken så till, att såväl under goda som under dåliga tider ha herrarna förklarat, att det inte går att lagstifta till förmån för arbetarsemester. Det skulle således vara roligt att få veta, när herrarna anse, att en arbetarsemester kan genomföras, men på den frågan har jag inte fått något svar. Herr *Magnusson* i Skövde frågade mig, om jag visste, när det blir goda tider. Jag är mycket smickrad över den starka tro han har till mitt vetande, och jag vill nu svara honom, att det blir aldrig goda tider, så länge det nuvarande produktionssystemet existerar. Saken är den, att produktionen har vuxit fortare än konsumtionsförmågan, och härav framkallas ovillkorligen alla de periodiskt återkommande kriser och svårigheter, som nåttopp den nuvarande tiden, icke minst politiskt, avspeglar så tydligt. Jag anser emellertid, att arbetarna även under nuvarande samhällsförhållanden ha rätt att kräva och även erhålla semester under den varma årstiden.

Herr *Magnusson* säger, att förhållandena inom den privata verksamheten icke äro jämförliga med dem, som råda i statstjänsten, när det gäller semester. Nåja, men herr *Magnusson* i Skövde vet ju, att både statsutskottet och övriga ledamöter här i kammaren kräva, att statens affärsdrivande verk skola bedrivas affärsmässigt och icke få betraktas såsom sådana institutioner, som kunna falla tillbaka på skattebetalarna. Även i dessa affärsdrivande verk har man emellertid ansett riktigt, att de anställda skola ha semester. Skulle man då inte kunna taga konsekvenserna av detta och åtminstone i en mera positivt hållen motivering sagt ifrån, att det ligger i arbetsköpernas eget intresse att se till, att det skapas möjlighet till femton dagars semester för arbetarna.

Herr *Magnusson* i Skövde: Herr talman! Jag avstod från att besvara herr *Kilboms* fråga, emedan den var av sådan art, att den icke lät sig besvara. Jag medger, att även min fråga är sådan, att det icke är så lätt att besvara den, men icke desto mindre gjorde herr *Kilbom* ett försök att besvara den; huruvida detta försök vittnar om intelligens eller icke lämnar jag därhän. Herr *Kilbom* förklarade, att det blir aldrig goda tider, så länge nuvarande produktionsordning består. — Ja, är det så, då lära nog arbetarna få vänta på ökad semester.

Anledningen till att jag nu begärde ordet var emellertid herr *Kilboms* fullständiga oförmåga att höra eller, rättare sagt, förmåga att icke höra vad som icke går i stil med hans eget resonemang. Han gjorde gällande, att vi skulle ha förklarat, att vare sig tiderna voro goda eller dåliga, så gick det inte att lagstifta om arbetarsemester. Men, herr *Kilbom*, ögonblicket förut hade jag ju erinrat om att vi redan ha lagstiftat om semester och att detta skedde genom den lagstiftning, som tillkom 1931 och som i viss mån var påverkad av de goda tiderna, som han talade om. Men ändå säger herr *Kilbom*, att såväl under goda som under dåliga tider läte det sig inte göra att lagstifta om arbetarsemester. Något litet måste man väl ändå känna till vad som verkligen *har skett*, herr *Kilbom*, om man vill komma fram med en argumentering, som verkligen skall kunna tjäna den sak, som man säger sig vilja gagna.

Herr *Andersson* i Stockholm: Herr talman! Nog förefaller det egendomligt, att högerledarens ställföreträdare i en ur alla synpunkter så viktig fråga som denna skall anföra så tjafsiga argument som dem, som förekommit från herr *Magnussons* sida. När man här kommer och talar om att för de statsanställda kan man ordna om semester, därför att det blir skattedragarna, som få släppa till medlen, så vill jag framhålla, att ett sådant påstående kan man helt enkelt icke utan vidare framställa. Att statstjänarna få semester beror

Ang. viss ändring i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

väl på värdet av det arbete de utföra åt staten, och det är väl inte utan vidare klart, att det är skattedragarna, som få träda emellan här och betala. Det finnes naturligtvis vissa grenar av statsförvaltningen, där skattedragarna få betala alla kostnader, det är obestriddigt, och där är det även uppenbart att de få betala kostnaderna för semestern. Men jag har aldrig hört, att herr Magnusson i Skövde haft något att invända mot att en kapten eller en major skall ha en månads eller t. o. m. 45 dagars ledighet med bibehållen full lön. Detta kan man alltså vara med om, ty det gäller inte arbetare, men nog är det väl ändå så, att den som utför sitt arbete inomhus i en fabriks- eller verkstadslokal, mer eller mindre hygieniskt anordnad, han lär säkert vara i behov av en semester, minst lika lång som den, som åtnjutes av sådana i statens tjänst anställda personer, som jag nyss talade om, om man tänker på statstjänstens omfattning och de förhållanden, under vilka arbetet utföres. När man resonerar så som herr Magnusson i Skövde gör, lägger man tydligen inte på minnet vad det betyder, att alla de, som genom genomförandet av en lagstadgad semester för arbetare av den omfattning vi föreslagit, härigenom skulle dragas in i produktionen och få möjlighet att genom arbete försörja sig. Ty vilka är det väl som få träda emellan och bidra, när dessa människor sakna medel till sitt upphålle? Jo, det är skattedragarna, i den mån samhället verkligen fullgör sina förbindelser. Men den saken glömmes herr Magnusson i Skövde fullständigt bort, och det finner jag anmärkningsvärt i en sådan diskussion som denna. Nog är det väl ändå egendomligt, att man i sådana här frågor icke vill taga hänsyn till möjligheten för människor att försörja sig och komma i ordnade förhållanden. Den uppfattning, som herr Magnusson och hans meningsfränder företråda i dessa spörsmål, bestämmes alltid av hur man skall tillgodose profitintresset, och det är ganska märkligt att se, hurusom herr Magnusson, såsom Verner Karlsson framhöll, sätter likhetstecken mellan storindustriens möjligheter att överhuvud arbeta och storfinansens intressen. Det vittnar också om att man på ett utomordentligt sätt sammanblandar begreppen.

Jag har icke kunnat underlåta att ge tillkänna dessa synpunkter, ty vad man här kommit med är ingenting annat än ett försök att krypa undan och så långt det går låta bli att säga vad man har för skäl för sitt motstånd mot det förslag, som framlagts i denna fråga. Då vore det lika gott, att herr Magnusson och hans meningsfränder sade ifrån, att de icke vilja vara med om någon lagstiftning om ökad arbetarlagstiftning, ty det är det verkliga skälet till deras motstånd, och det vore mera karlaktigt att säga ut det än att draga fram en massa saker, som inte ha med det föreliggande spörsmålet att göra.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Jag lämnar åt kammarens bedömande vem som anfört de mest tjafsiga skälen, — jag tror det var det ordet herr Andersson använde — men då han talade om den semester, som beredes statstjänstemännen och i en del andra företag anställda personer, så lyckades han liksom herr Kilbom glömma bort, att även om man begär, att statens järnvägar och vattenkraftanläggningar skola vara bäriga, så är dock den grundväsentliga skillnaden den, att om man meddelar sådana föreskrifter eller utfärdar sådana bestämmelser, att vederbörande verk på grund härav icke längre bli bäriga, så blir dock resultatet icke, att verket i fråga går omkull och arbetarna kastas ut, utan då får det allmänna träda emellan och bereda hjälp, liksom fallet för närvarande är inom åtskilliga andra områden.

Sedan säger herr Andersson i Stockholm, att jag har icke alls velat lyssna till de skäl, som anförts, eller att det gäller att genom semester bereda ökade arbetstillfällen, ty under semestertiden kunde andra få arbete. Är det så sä-

Ang. viss ändring i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

kert, herr Andersson i Stockholm? Det kunde också bli på ett motsatt sätt. Ty om man för ett visst företag, som arbetar under vanskliga ekonomiska förhållanden, gör en föreskrift, som säger, att det skall ordnas med t. ex. föreslagna 15 dagars semester med full avlöning, men företaget icke har ekonomisk möjlighet att inrätta sig därefter, utan det går sönder, då kanske det blir rätt så många arbetare, som bli arbetslösa i stället för att andra få träda in under semestern. Det är sådana omständigheter, som man får lov att taga hänsyn till, då det gäller att bedöma föreliggande förslag. Jag skulle vilja rekommendera till herr Andersson i Stockholm att tänka på vad finansminister Thorsson sade, att det är en olycka, att människor begripa så litet av ekonomiska ting. Han adresserade sig då till en viss grupp, som kanske lärt sig åtskilligt sedan dess, men jag tror, att herr Andersson i Stockholm enligt hans sätt att resonera står ungefär på den ståndpunkt, som herr Thorsson syftade på, då han yttrade detta.

Herr Andersson i Stockholm: Jag medger, att min replik möjligen kunde förkortas, ty jag bekänner mig tillhöra släktet »människor», och konsekvensen härav skulle alltså enligt herr Magnusson i Skövde vara, att jag icke förstår något av ekonomiska ting. Men herr Magnusson i Skövde, som icke känner sig träffad av herr Thorssons uttalande och som anser sig förstå ekonomiska ting, han måste alltså stå ovanför begreppet mänsklighet.

Herr Magnusson i Skövde talade om att statens företag säkert icke ramlar, även om arbetarna där beredas semester, och där bli arbetarna icke utkastade i arbetslöshet. Det verkar, som om herr Magnusson i Skövde menade, att sådana företag drivas för att statstjänarna skola få sysselsättning, men de drivas väl därför att de äro för samhället nödvändiga företag sådana som statens järnvägar, vattenfallsverket och andra. De måste hållas i gång, och den semester, som tilldelas dem som arbeta där, är icke mera än vad de äro berättigade till.

Herr Magnusson utgår vidare från att om man tilldelar arbetarna semester, kan det komma att framskapa större arbetslöshet. Herr Magnusson utgår då fortfarande från den ståndpunkten, att ett företag hålles i gång för att bereda de anställda sysselsättning och icke för att utföra nödvändigt arbete. Det skulle vara intressant att veta, hur länge det kommer att gå med det nuvarande systemet att låta hundratusentals arbetare gå utan arbete och försörjas av dem som ha arbete. Vi hävda, att den ordningen icke är möjlig att upprätthålla, och därför sträva vi efter att plocka in alla i produktivt arbete. Men en sådan anordning har herr Magnusson visat sig vara motståndare till.

Fröken Wellin: Herr förste vice talman! Denna fråga hör ju icke till dem, som jag i allmänhet står nära, och jag hade icke någon tanke på att gå upp i debatten, men när jag suttit och följt diskussionens gång, har jag funnit mig icke kunna underlåta att såsom lekman framföra en stilla undran, och den lyder så: männe icke förhållandena skulle ordna sig bättre för arbetarna i fråga om möjlighet att erhålla semester, om vi kunde komma ifrån de farliga striderna på arbetsmarknaden? Om vi kunde slippa strejker och dylikt, så kanske det kunde gå lättare för arbetarna att få ett sådant önskemål som det nu omdebatterade realiserat.

Herr Hage: Herr talman! Jag vill endast erinra om att, när lagstiftningen om arbetaresemester kom till, gick det socialdemokratiska partiet in för en längre semestertid än den som då beslutades. Jag vill deklarerat, att jag för min del och mina kamrater i utskottet alltjämt äro inställda på att, när den lämpliga tiden kommer, göra något för att utvidga denna semestertid. Vår

Ang. viss ändring i lagen om arbetarskydd. (Forts.)
 ståndpunkt i frågan innebär alltså icke på något sätt något principieellt avståndstagande från motionen. Men vi mena, att den nuvarande tiden icke är lämplig för att framföra denna sak. Och man gör icke själva saken någon nytta genom att föra fram den vid ett sådant tillfälle, då man bestämt har klart för sig, att det icke finnes någon möjlighet att få majoritet för saken. Jag har den uppfattningen, att ju flera gånger en sådan sak avslås, desto sämre ligger den till. Om man däremot framför en sådan sak som att göra semestern längre vid en *lämplig* tidpunkt, har man gjort saken som sådan mera nytta, och det är från den utgångspunkten jag varit med om att yrka avslag på motionen.

Herr **Brädefors**: Herr talman! När man hör debatten i frågan och när man till sist hört även en socialdemokrat deklarerat och påstå sig fortfarande befinna sig på den sidan, att arbetarna behöva ha längre semester än den de för närvarande ha, och när man jämställer detta med de socialdemokratiska utskottsledamöternas samgående med de borgerliga i yrkandet om avslag på motionen, kan man icke förstå vad egentligen socialdemokraterna mena med sin inställning och med sitt tal om att vänta på bättre tider eller till sådana tider, när kapitalisterna komma och erbjuda arbetarna längre semester, som fröken Wellin gjorde sig till tolk för. Fröken Wellin ville påstå, att när arbetarna sluta upp med sina ekonomiska strider, sluta upp med att strejka, skola deras önskemål bli tillfredsställda från arbetsköparnas sida. Då undrar jag: kunna icke arbetsköparna passa på, när situationen är sådan, att icke strejk råder, och erbjuda dessa gåvor åt arbetarna? Den andra högertalaren, utskottsföredraganden herr Magnusson i Skövde, har däremot sagt, att det icke under vare sig goda eller dåliga tider är möjligt att ge arbetarna semester, utan hans mening är helt naturligt den, som de kapitalistiska profitörerna alltid kommit med från högerhåll i denna fråga, nämligen att det gäller att skydda de maktstående producenternas intressen i detta land, och ett av dessa intressen är att icke bevilja längre semester för arbetarna i industrien utan hellre taga bort även den semester, som arbetarna genom sina fackliga organisationer tvingat sig till i industrien.

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! Jag hade icke tänkt att ytterligare deltaga i debatten, men fröken Wellins yttrande påkallar en gensaga, ty, även om man kallar sig lekman, bör man icke göra sig skyldig till sådana farliga misstag som att säga, att arbetarna skulle få längre semester, om de avstode från strider på arbetsmarknaden. Fröken Wellin måste veta, att det icke bara är den ena parten som strider, då det uppstår strider på arbetsmarknaden, och var och en som följt dessa strider vet, att det från arbetarnas motpart ofta reses krav på minskning av den ytterligt ringa semester, som redan förekommer i vissa avtal. Det ger man icke godvilligt i fråga om semester, utan därom stå striderna, och det är genom hårda strider, som arbetarna lyckats pressa sig till den ringa semester, som förekommer. Det är alltså raka motsatsen till vad fröken Wellin gjorde gällande eller att, om man kunde slippa striderna på arbetsmarknaden, skulle arbetarna få längre semester. Den ges icke godvilligt, liksom man icke ger människovärdiga villkor i övrigt godvilligt åt arbetarna, utan dem ha arbetarna genom sina organisationer fått kämpa sig till.

Fröken **Wellin**: Jag går ut ifrån att om det är ordnade och lugna förhållanden på arbetsmarknaden blir arbetsgivarnas förmåga att bära ytterligare kostnader större, och ur den synpunkten är det jag gjort det uttalande jag

Ang. viss ändring i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

gjort, och jag tror det ligger rätt så reella skäl bakom ett sådant uttalande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Karlsson i Grängesberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppsyningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 14.

Hans excellens herr statsministern *Hansson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 136, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd;

nr 137, med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen den 15 juni 1922 (nr 270);

nr 138, med anhållan om riksdagens yttrande rörande vissa av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1933 fattade beslut;

nr 110, med förslag till lag om anskaffning av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (häst- och fordonsanskaffningslag) m. m.; och

nr 111, angående anslag till rese- och traktamentskostnader m. m. för häst-uttagningsmyndigheterna.

Nämnda propositioner bordlades.

§ 15.

Föredrogos vart för sig

statsutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för K. S. H. Hartin från viss betalningsskyldighet; och

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldande av vissa haverikostnader; samt

bevillningsutskottets betänkande, nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Finland angående gemensam bevakning för bekämpande av olovlig införsel av alkoholvaror, m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och betänkande hemställt.

§ 16.

Ang. en
särskild
stämpelavgift
för vissa
lyxvaror.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bevillningsutskottets betänkande, nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror.

I en den 3 januari 1934 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 36, hade Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande, vid propositionen fogade

*Förslag
till*

förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror.

Härigenom förordnas, att förordningen den 17 maj 1923 om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror skall, 19 § med ändrad lydelse enligt förordning den 5 april 1929 (nr 52), äga fortsatt tillämpning till och med den 30 juni 1935.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Vid betänkandet var fogad reservation av herr *Lithander*, som hemställt, att riksdagen måtte avslå propositionen.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr Lithander: Herr talman! När denna fråga nu ånyo har förelagts bevillningsutskottet och riksdagen, har jag fogat en reservation till utskottets betänkande och mot dess tillstyrkande av propositionen. Jag har gjort det, liksom tidigare, på den grund att den föreslagna skatten enligt min mening direkt premierar smyghandeln och är till förfång för den lojala handeln, som betalar skatt till stat och kommun, och att kostnaderna för detta omfattande kontrollsystem äro för stora i förhållande till vad det ger. Det är icke mindre än 50 kontrollanter, som kosta över 10,000 kronor plus resekostnader, något som i förhållande till vad skatten ger är onormalt högt. Det har jag också framhållit, att det som man tror, att man får in på denna väg, i verkligheten är illusoriskt därför att de, som äro illojala, betala icke skatt, och de lojala köpmännens omsättning minskas, vilket har den verkan, att deras skatteförmåga minskas. Det är icke enbart mina egna synpunkter, ty de ha delats under gångna tider av personer, på vilkas omdöme i ekonomiska frågor man i denna kammare litat mycket. Jag kan nämna, att på sin tid finansminister Thorsson i propositionen nr 199 år 1923 säger: »Däremot måste jag ställa mig betänksam mot en skatt, som inbringar så obetydligt i förhållande till uppbörds- och kontrollkostnaden.» En annan finansminister sade år 1928: »Såsom jag därvid framhållit, är emellertid det belopp, som förevarande stämpelskatt inbringar, så obetydligt, att skattens bibehållande eller bortfallande icke synes behöva påverka beräkningen av stämpelmedelsintäkten i dess helhet.»

Man har också från regeringshåll på sin tid uraktlåtit att framlägga en proposition om detta, men då har en motion väckts, och det låter så bra, att

Ang. en särskild stämpelavgift för vissa lyxvaror. (Forts.)

man skall beskatta en lyxvara, att man icke gått in riktigt ordentligt på en undersökning av konsekvenserna av detta. Jag tycker, att när man vet, att icke något annat land har ansett sig kunna gå in för detta — i Tyskland, där man hade en sådan beskattning, har man strukit den — borde man väl kunna se saken i ögonen sådan som den är och icke år efter år fortsätta med något, som i verkligheten icke är något och som icke kan tillämpas vid rikets gränser, såsom jag tidigare tillåtit mig framhålla. Ty om bestämmelserna skulle tillämpas rigoröst vid rikets gränser, skulle vi tillfoga turisttrafiken ett sådant avsevärt avbräck och vålla ett sådant missnöje hos den resande allmänheten, att man kunde tala om verkliga förluster i inkomster för statsverket. Jag talade på sin tid med en köpman, som fullt lojalt fogat sig i detta och som hade bokfört allt. Han sade, att år 1926 hade han en stämpelavgift på 1,185, år 1927 på 735, år 1928 på 505, år 1929 på 620, år 1930 på 470 och år 1931 på 300 kronor, alltså ständigt sjunkande. Så är det med de lojala köpmännen. Men det är den illojala trafiken, som ej träffas av detta, och det är det, man ej vill se. Indirekt premierar man denna trafik, därför att dessa kunna säga: Köp hos oss, så slippa ni lyxstämpel! Då går det hela finansministern förbi, och man stöder indirekt något, som jag är säker om att ingen i kammaren, om man tänker sig in i saken, vill stödja. Jag är säker om, att om man ser efter, vad denna kontroll kostar i enstaka fall, så skall man finna, att det ej är något obetydligt. Jag fick ett meddelande, som jag hade bland mina anteckningar, från en ledamot i bevillningsutskottet, rörande ett särskilt fall som han kände till, där skatten hade utgått med 20 kronor och landsfiskalens arvode gick på 50 kronor. Det är ej någon vidare god affär för staten. Så är det nog också på flera ställen, att inkomsten är liten i förhållande till kostnaden. Det var ett extremt fall detta. Men det är påvisat av flera olika finansministrar, att inkomsten är liten i förhållande till kostnaden. En av bevillningsutskottets medlemmar, som tidigare reserverat sig på denna punkt, har varit chefen för generalpoststyrelsen. Han har icke i år deltagit i behandlingen av detta ärende, men han har tidigare regelbundet anförts, att denna skatt icke är lämplig, och anmält reservation. Det är naturligt, att när man är från år icke vill godtaga verkliga skäl utan går på den linje man här gör, har jag för min del, herr talman, icke haft något annat att göra än att i år liksom förut angiva min avvikande mening. Jag vidhåller den och skall alltså be att få yrka avslag på propositionen.

Herr Lövgren: Herr talman! När man söker med ljus och lykta efter inkomster för staten, då kan man icke rimligen gå på avslag här och gå in för att avskaffa en lyxskatt sådan som denna. Det ha vi ansett i bevillningsutskottet, trots att skattesumman ej är så överväldigande stor, och det har en del av dem, som tidigare följt herr Lithander, också tydligen ansett i år och följaktligen står han som ensam reservant. Jag vet ej, hur den ledamot, han nämnde, skulle ha ställt sig, om han deltagit i utskottets behandling av ärendet. Det är sannolikt, att han följt med herr Lithander, men det finnes andra, som icke gjort det nu.

Som saken nu ligger, tycker jag, att man ej kan göra annat än bifalla propositionen, och jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lithander: Herr talman! Den siste ärade talaren framhöll, att när man söker med ljus och lykta efter inkomster, skall man ej förbise denna skatt. Ja, det händer under stundom, när det gäller användningen av pengarna, att

Ang. en särskild stämpelavgift för vissa lyxvaror. (Forts.)

man ej är så varsam med dem, som man borde bara. Det finnes ett sätt att förbättra statens ekonomi avsevärt, nämligen då det är fråga om utgifterna. Men jag skall tillåta mig att för den ärade ledamoten av bevillningsutskottet, som nyss hade ordet, senare angiva ett fall — jag vill nu ej göra det här — där det är ganska påtagligt, hur man skulle kunna göra en besparing på samma summa, som det här gäller.

När jag vidrörde det förhållandet, att denna förordning icke går att upprätthålla vid rikets gränser, därför, som jag sade, att den skulle tillfoga turisttrafiken allvarsam skada, så har jag för min del under alla de gångna åren haft denna uppfattning, nämligen att det ej går att tillämpa förordningen på detta område. Jag begärde i år, att bevillningsutskottet skulle infordra uppgifter, huru mycket man efter förordningens tillkomst fått in från turisttrafiken vid rikets gränser. De svar, som därvid ingått till bevillningsutskottet, äro ganska belysande. Jag har en avskrift av dessa svar. Uppgiften från Stockholm lyder på följande sätt: »P. M. Till tulldirektören i Stockholm i anledning av infordrad uppgift angående under åren 1919—1934 förekommande stämpelbeläggning av pärlor med flera lyxvaror, medförda av resande. Tullbehandlingsinspektionen har icke i detalj kunnat granska förefintliga handlingar, av vilka skulle kunna framgå, i vilken utsträckning stämpelbeläggning under åren 1919—1934 härstädes ägt rum av pärlor med flera lyxvaror, vilka medförts av resande. Emellertid har inspektionen genom förfrågning hos samtliga de tjänstemän, vilka under nämnda tid omhänderhaft bestyret med förtullning av ankommande resandes effekter, funnit att stämpelbeläggning av här förevarande slag ytterst sällan om ens någonsin förekommit. Stockholm av tullbehandlingsinspektionen den 27 januari 1934.» Och så är det underskrift.

Från Göteborg svarar man: »På telefonförfrågan har tulldirektören härmed äran meddela, att under hela den tid, Kungl. förordningen den 11 juli 1919 (Sv. ffs. 329) varit gällande, stämpelavgift för av resande införda pärlor eller andra lyxvaror icke vid något tillfälle härstädes erlagts.»

Från Malmö säger man: »Beträffande lyxskatten meddelas, att sådan här uttagits endast 2 gånger, nämligen den 22 februari 1924 för ett armbandsur av platina, besatt med ädla stenar samt den 20 september 1929 för ett dito jämte en ring, försedd med liknande besättning. Malmö den 30 januari 1934.» Och så är det underskrift från Malmö.

Från Hälsingborg säger man: »Med anledning av telefonledes den 25 dennes begärd upplysning beträffande erfarenheten vid denna tullkammars resandetrafik om tillämpningen av Kungl. Maj:ts förordning den 11 juli och 17 maj 1923 angående särskild stämpelavgift i vissa fall vid införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror har tullkammaren äran meddela, att, såvitt kunnat utrönas, någon sådan avgift icke här upptagits i nämnda trafik åren 1919—1934. Hälsingborg den 26 januari 1934.»

Från Trälleborg, där en av huvudtrafiklederna för persontrafiken går in, säger man: »Med anledning av eder telefonförfrågan den 25 dennes har jag härmed äran meddela, att det vid granskning av tullkammarens samtliga passagerarjournaler från år 1919 tills dato visat sig, att pärlor eller dylikt icke under denna tid av resande införts till sådant värde att lyxskatt påförts.»

Kan det icke vara tid då, herr talman och ärade ledamöter av denna kammar, att vi låta den saken försvinna, en sak, som icke kan utan allvarlig skada för statsverkets inkomster tillämpas vid rikets gränser? Det synes mig vara den enda riktiga konsekvensen av den erfarenhet, som vunnits under de gångna åren.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Ang. en särskild stämpelavgift för vissa lyxvaror. (Forts.)

Herr **Lövgren**: Herr talman! Jag vill säga till herr Lithander, att vi sitta ju här och pruta på alla möjliga anslag. Vi ha en massa framställningar om pensioner varje år, där vi gå hårdhänt fram och avslå dem. Jag hade i fjol ej mindre än fyra motioner om pension till rallare och andra gamla arbetare i statens tjänst och fick avslag på alla fyra, och jag vet, att när det gäller änkepensioner, är man utomordentligt rädd för konsekvenserna och utomordentligt sparsam. Här kommer då herr Lithander och menar, att denna riksdag, som gnider på pensioner och snålar på allt sätt, skall samtidigt släppa ifrån sig en inkomst på 50 till 60 tusen kronor. Det kan ej vara rimligt.

Herr **Lithander**: Herr talman! Inkomsten av denna skatt är ej mer än 50 till 60 tusen kronor. Om vi genom att bifalla mitt yrkande slopade denna skatt, komme den lojala handeln att tillföra statsverket mera, än som nu med detta tillkrånglade system sker. Jag skall gärna vara med om att bevilja ytterligare medel till pensioner, om detta mitt yrkande bifalles, ty då få vi, herr talman, pengar därtill.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr förste vice talmannen givit proposition på de därunder framställda yrkandena, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 17.

Föredrogos vart efter annat

bankoutskottets utlåtande, nr 5, angående dyrtidstillägg åt den hos riksdagen tillfälligt anställda personalen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående likviderandet av vissa av vattenfallsstyrelsen utfärdade reverser; och

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av återbetalningsskyldighet beträffande vissa av vattenfallsstyrelsen oriktigt utbetalta dyrtidstillägg; samt

bankoutskottets utlåtande, nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om användande av viss del av de till fonden för pensionering av civila tjänst innehavare under budgetåret 1933/1934 inflytande medlen.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 18.

Härpå upptogs till behandling bankoutskottets utlåtande, nr 11, angående regleringen för budgetåret 1934/1935 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensionsväsendet, utom i vad angår anslaget till allmänna indragningsstaten.

Punkterna 1—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6, angående Vadstena krigsmanshuskassa. (Gratial åt avskedad manskap vid armén.)

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 22 av elfte huvudtiteln föreslagit riksdagen att

Ang. Vadstena krigsmanshuskassa.

Ang. Vadstena krigsmanshuskassa. (Forts.)

dels, med uteslutande ur riksstaten av ej mindre ordinarie anslagen till Vadstena krigsmanshuskassa och till förhöjning i gratialen åt avskedat manskap än även ordinarie förslagsanslaget till ytterligare förhöjning i gratialen åt avskedat manskap, å riksstatens elfte huvudtitel under rubrik »Gratial åt avskedat manskap vid armén» uppföra ett *ordinarie* förslagsanslag av 1,325,000 kronor;

dels besluta, att till ordinarie förslagsanslaget till gratial åt avskedat manskap vid armén skulle efter ingången av budgetåret 1934/1935 överföras dels den 1 juli 1934 förefintlig behållning av Vadstena krigsmanshuskassas kapitaltillgångar jämte kassan tillkommande ränte- och arrendemedel samt skatte- och åborättsavgifter m. m., dels från indelningsverkets besparingsfond ej mindre samtliga årligen till fonden inflytande räntemedel än även för budgetåret 1934/1935 av fondens kapitaltillgångar ett belopp av 100,000 kronor, dels ock från invalidhusfonden, likaledes för budgetåret 1934/1935, ett belopp av 60,000 kronor;

dels förklara, att från och med budgetåret 1934/1935 Vadstena krigsmanshuskassas samtliga utgifter, däri inbegripna jämväl gratifikationerna åt f. d. officerare och underofficerare med vederlikar vid armén, understöd åt fattiga och sjuka samt gåvor till f. d. krigsmän av manskapsklass vid armén, skulle bestridas av ordinarie förslagsanslaget till gratial åt avskedat manskap vid armén;

dels ock besluta, att från och med budgetåret 1934/1935 det årliga underhållet till Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare vid uppnådd ålder av 67 år skulle förhöjas med ett belopp av 50 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått en i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag väckt motion, II: 435, vari herr *Holmström* jämte fjorton av andra kammarens övriga ledamöter hemställt, att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts under elfte huvudtiteln i 1934 års statsverksproposition, punkten 32, gjorda hemställan i fråga om dyrtidstillägg åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare samt med ändring av vad Kungl. Maj:t under samma huvudtitel, punkterna 22 och 25, föreslagit, måtte

dels med uteslutande ur riksstaten av ej mindre ordinarie anslagen till Vadstena krigsmanshuskassa och till förhöjning i gratialen åt avskedat manskap än även ordinarie förslagsanslaget till ytterligare förhöjning i gratialen åt avskedat manskap, å riksstatens elfte huvudtitel, under rubrik »Vadstena krigsmanshuskassa» uppföra ett *ordinarie* förslagsanslag av 2,325,000 kronor;

dels besluta, att till nämnda förslagsanslag skulle efter ingången av budgetåret 1934/1935 överföras dels den 1 juli 1934 förefintlig behållning av Vadstena krigsmanshuskassas kapitaltillgångar jämte kassan tillkommande ränte- och arrendemedel samt skatte- och åborättsavgifter m. m., dels från indelningsverkets besparingsfond ej mindre samtliga årligen till fonden inflytande räntemedel än även för budgetåret 1934/1935 av fondens kapitaltillgångar ett belopp av 100,000 kronor, dels ock från invalidhusfonden, likaledes för budgetåret 1934/1935, ett belopp av 60,000 kronor;

dels förklara, att från och med budgetåret 1934/1935 Vadstena krigsmanshuskassas samtliga utgifter, däri inbegripna jämväl gratifikationerna åt f. d. officerare och underofficerare med vederlikar vid armén, understöd åt fattiga och sjuka samt gåvor till f. d. krigsmän av manskapsklass vid armén, skulle bestridas av ordinarie förslagsanslaget till Vadstena krigsmanshuskassa;

Ang. Vadstena krigsmanshuskassa. (Forts.)

dels besluta, att från och med budgetåret 1934/1935 det årliga underhållet till Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare samt till pensionerade båtsmän och marinsoldater skulle förhöjas ej mindre vid uppnådd ålder av 60 år med ett belopp av 150 kronor (motsvarande nuvarande dyrtidstillägg) än även vid uppnådd ålder av 67 år med ett belopp av ytterligare 50 kronor (motsvarande nuvarande pensionstillägg);

dels ock höja *ordinarie* förslagsanslaget till pensionering av flottans gemenskap från 280,000 kronor med 52,000 kronor till 332,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag samt ovanberörda motion, i vad den avsåge Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare, måtte

dels med utslutande — — — lika med Kungl. Maj:ts förslag — — — under rubrik »Vadstena krigsmanshuskassa» uppföra ett *ordinarie* förslagsanslag av 1,325,000 kronor;

dels besluta, att till *ordinarie* förslagsanslaget till Vadstena krigsmanshuskassa skulle efter ingången av budgetåret 1934/1935 överföras — — — 60,000 kronor;

dels förklara — — — skulle bestridas av *ordinarie* förslagsanslaget till Vadstena krigsmanshuskassa;

dels ock besluta — — — av 50 kronor.

Vid denna punkt hade reservation utan angivet yrkande avgivits av herrar *Bäcklund, Paulsen, Hammarlund, Hilding* och *Elmroth*.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr Paulsen: Herr talman! Då jag avgivit en blank reservation vid denna punkt, skall jag be att med ett par ord få angiva orsaken därtill.

Det är så, att pensionärerna vid Vadstena krigsmanshuskassa hittills haft ett fast dyrtidstillägg på 150 kronor om året. Detta tillägg har utgått sedan 1922. I år föreslår regeringen i proposition, att man skall sammanföra vissa utgiftsposter, men dyrtidstillägget skulle utgå efter samma grunder som hittills. Emellertid föreligger en motion, däri det föreslås, att även dyrtidstillägget skall inräknas i de fasta understödsbeloppen. Statskontoret och arméförvaltningens civila departement ha varit hörda och ha tillstyrkt förslaget. Detta vill ej utskottet vara med om. För min del vill jag säga, att om det vore så, att detta dyrtidstillägg utgår efter samma grunder som övriga dyrtidstillägg, så hade jag icke ställt mig på den ståndpunkt jag nu intagit. Men det gör det ej. Detta dyrtidstillägg är inte en kompensation för fördyringen av levnadskostnaderna. Det följer ej index, det är ett fast lönetillägg, som utgått oförändrat sedan 1922. Under sådana förhållanden kan jag icke inse, vad det skall tjäna till att alltjämt hålla på, att det skall vara ett dyrtidstillägg. Det är ej något dyrtidstillägg, det är ett pensionstillägg rätt och slätt, och då bör det inräknas i den övriga pensionen. Det är klart, att det blir till fördel ur ren förvaltningssynpunkt, ty som det nu är skall dyrtidstillägget betalas den 1 juli och de övriga pensionsförmånerna kvartalsvis vid andra tider under året. Men blir dyrtidstillägget inlagt i pensionen, blir det utbetalat kvartalsvis under hela året, vilket är till fördel för pensionärerna. För mig står det klart, att den enda riktiga vägen är att räkna in dyrtidstillägget i pensionen. Jag skall därför, herr talman, tillåta mig yrka bifall till utskottets hemstäl-

Ang. Vadstena krigsmanshuskassa. (Forts.)
 lan men med den ändringen, att dyrtidstillägget för Vadstena krigsmanshuskassas underhållstagare inräknas i det fasta understödsbeloppet.

I detta yttrande instämde herrar *Nilsson* i Hörby, *Elmroth* och *Hilding*.

Herr Leffler: Herr talman! Jag tillåter mig göra en liten rättelse av de uppgifter herr Paulsen lämnade. Han sade, att statskontoret tillstyrkt, att dessa dyrtidstillägg skulle inräknas i pensionerna. Detta är emellertid en sanning med modifikation. Statskontoret har nämligen i princip följt samma linje som Kungl. Maj:t men dock icke velat motsätta sig inräknandet. Nu är det klart, att om dessa dyrtidstillägg skulle kunna anses vara fasta, och alltså den bestämda summan av 150 kronor vara gällande, så kan jag hålla med herr Paulsen om, att reservanternas yrkande är befogat. Men denna summa är ett dyrtidstillägg, underkastat samma variationer som andra inkomsttagares och pensionärers. Då förefaller det som en orättvisa i viss mån, om man går med på, att detta dyrtidstillägg inräknas i de fasta förmånerna. Det gäller, praktiskt taget, en bokföringsfråga, och Kungl. Maj:t har föreslagit, att man tills vidare skall ställa sig avvaktande. Då det nu verkligen är fråga om ett dyrtidstillägg, har utskottet ansett lämpligt att följa Kungl. Maj:t. Den sammanlagda summa, som pensionärerna få, blir densamma, vare sig man följer utskottet eller reservanterna. Jag skall därför, herr talman, be att med dessa korta ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Holmström: Herr talman! Jag kan såsom motionär inskränka mig till att instämma med herr Paulsen, men jag vill dock gent emot den föregående ärade talaren framhålla såsom min bestämda mening, att ordet »dyrtidstillägg» i det här fallet är missvisande. Det gäller här icke ett dyrtidstillägg i samma mening, som när det gäller statens befattningshavare i allmänhet, utan denna förmån är rättare karakteriserat såsom ett lönetillägg. Det vore därför helt naturligt och för båda parterna mycket enklare, om detta tillägg kunde fogas in i pensionen och icke behövde ligga vid sidan av denna. Jag ber att få instämma i det yrkande, som gjorts av herr Paulsen.

Med herr Holmström förenade sig herr *Petersson* i Broaryd.

Herr Bäcklund: Herr talman! Sedan år 1917 har dyrtidstillägg utgått till Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare ävensom till pensionerade båtsmän och marinsoldater. Det utgick tidigare med för varje år fastställt och högre belopp än nu, men har sedan år 1922 icke undergått någon ändring utan konstant utgjort 150 kronor. Dyrtidstillägget utgår till dem, som ha en levnadsålder av 60 år eller därutöver. Arméförvaltningens civila departement har nu sökt att få igenom vissa förslag bl. a., att dyrtidstillägget hädanefter skulle inräknas i det fasta understödsbeloppet. Kungl. Maj:t har godkänt en del av det civila departementets förslag om sammanförande av anslag, som tidigare utgått på olika punkter. När det gällde dyrtidstillägget, har emellertid departementschefen haft en avvikande mening och ansett, att det fortfarande skall utgå separat. Det har väckts en motion av herr Holmström med instämmande av 14 utav kammarens ledamöter, däri hemställes om bifall till arméförvaltningens civila departements förslag, alltså att även dyrtidstillägget skulle inräknas. Jag tycker, att då det icke är fråga om ett dyrtidstillägg i egentlig mening, när det utgår oberoende av levnadskostnadsindex alla växlingar och summan utgjort, såsom jag förut nämnde, 150 kronor till var och en understödstagare ända sedan 1922, det vore riktigt att nu, för att få ett lättare redovisningsförfarande och ett lättare utbetalningsförfarande

Ang. Vadstena krigsmanshuskassa. (Forts.)

beträffande dessa understödstagare, sammanföra allt till en summa. Det är detta saken gäller.

Utskottet har här bifallit motionen så till vida, att det förordad bibehållande av benämningen »Vadstena krigsmanshuskassa», i vilket hänseende Kungl. Maj:t föreslagit ändring, men däremot har utskottet icke bifallit motionen i den del, som gäller dyrtidstilläggets inräknande. Jag anser, att riksdagen allaredan i viss mån gått in för att taga bort dyrtidstillägget, där man kan anse, att detta icke tilldelas statstjänstemän i vanlig mening. Riksdagen skrev förra året och begärde på bankoutsrottets förslag en utredning om borttagande av dyrtidstillägget beträffande riksdagens tjänstemän, och detta förslag har ju också kommit fram vid behandlingen i dag av det i bankoutsrottets utlåtande nr 5 innefattade ärendet, fastän det tyvärr icke i år blev något beslut i den riktningen. Alla voro emellertid under utredningen eniga om att dyrtidstillägget skulle bort. När civila departementet i detta fall varit fullt på det klara med, att det här icke är egentligen något dyrtidstillägg, utan att denna förmån borde inräknas i pensionen, då ha vi ansett oss i utskottet böra hålla på motionen och försöka få, så långt det varit möjligt, till ett anslag sammanförda alla anslag, som utgå för här ifrågavarande ändamål.

Nu är jag icke riktigt säker på att det yrkande, herr Paulsen framställt, räcker för att hävda den mening, som både jag och han ha, utan det behövs nog avsevärda förändringar i klämman i utskottets hemställan, för att det överhuvud taget skall kunna låta sig göra att få det ordnat på det sätt, som reservanterna och motionärerna tänkt sig. Alltså, herr talman, hemställer jag, att första delen av klämman ingår i beslutet, att andra punkten i klämman, som börjar med »dels med uteslutande ur riksstaten o. s. v.» utgår och i stället införes vad som står överst på sidan 10 eller den punkt, som börjar med orden »dels med uteslutande ur riksstaten» och slutar med »2,325,000 kronor», att nästa två punkter i utskottets hemställan godkännas, och att sista punkten i utskottets hemställan får utgå och i stället ingå den punkt, som finns på sidan 10 och som lyder på följande sätt: »dels beluta, att från och med budgetåret 1934/1935 det årliga underhållet till Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare samt till pensionerade båtsmän och marinsoldater skall förhöjas ej mindre vid uppnådd ålder av 60 år med ett belopp av 150 kronor (motsvarande nuvarande dyrtidstillägg) än även vid uppnådd ålder av 67 år med ett belopp av ytterligare 50 kronor (motsvarande nuvarande pensions-tillägg)».

Jag är icke så angelägen om detta förslag, att jag skall driva frågan till en votering, ty så viktigt är icke ärendet; men jag har velat reservera mig, då utskottet icke gått in för motionen, för att möjligtvis få till stånd en opinionsyttring, så att man kan hoppas, att Kungl. Maj:t åtminstone till nästa år tar under övervägande att ordna frågan på sätt, motionärerna och reservanterna utgått ifrån. Jag gör emellertid i alla fall, herr talman, trots att jag sagt, att jag icke skall begära votering, det yrkande, som jag framställde nyss, och hemställer om bifall till detta.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Det är ju ganska ovanligt, att man blandar sig i debatten om ett utskottsutlåtande, när man icke deltagit i ärendets behandling, men jag måste säga, att om riksdagens andra kammare skulle gå och besluta på så litet övervägda grunder, som här synes vara fallet, vore det litet riskabelt. Jag föreställer mig, att om de ärade motionärerna och reservanterna kommit med ett på förhand utarbetat förslag, det ur alla synpunkter varit mycket bättre. Mot att nu fatta beslut i överensstämmelse med deras framställda yrkanden, när motiveringarna, såvitt jag kan finna, äro

Ang. Vadstena krigsmanshuskassa. (Forts.)

så olika, och när det är fråga om ganska betydande förändringar i klämman, ber jag för min del, utan att på något sätt taga ståndpunkt till den föreliggande frågan, att likväl på det bestämdaste få uttala min gensaga och hemställer på dessa grunder i nuvarande situation om bifall till utskottsförslaget oförändrat.

Herr Leffler: Herr talman! Jag skall be att till alla delar få instämman i herr Andersons i Råstock yttrande. Genom att två olika yrkanden ställts från reservanterna, har frågan blivit rätt tilltrasslad, och det blir säkerligen omöjligt för kammaren att överblicka konsekvenserna, vare sig man tar det ena eller det andra av dessa två förslag. Vidare ber jag att få bringa till kammarens kännedom, att första kammaren redan tagit utskottets förslag utan någon som helst debatt. Det förefaller mig därför, som om det vore lyckligast, om man åtminstone vid detta tillfälle följde utskottet. Sedan kunna ju motionärerna och reservanterna återkomma vid nästa års riksdag, om de anse det mödan värt.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss:** Herr talman! Denna fråga är i sak av mycket underordnad betydelse, eftersom ingen förutsätter, att dessa pensionärer skola få sina pensioner minskade, utan det endast är fråga om den lämpligaste bokföringen. När vi nu icke i andra avseenden kunna våga oss på att inarbeta dyrtidstillägget i pensioner eller löner, förefaller det mig, som om det icke vore någon brådska med att i detta ögonblick skapa ett prejudikat för en sådan inarbetning. Det praktiska skäl, som man anfört för saken, är att man därigenom skulle kunna slippa flera olika utbetalningar, men i propositionen förutsattes, att Kungl. Maj:t skall vidtaga en sådan anordning, att även dessa dyrtidstillägg komma att betalas ut kvartalsvis. Det förefaller mig därför under sådana förhållanden med det av herr Anderson i Råstock framförda argumentet, att kammaren i detta ögonblick, utan att hava framför sig något utformat förslag från reservanterna, gjorde klokast i att följa bankoutskottets förslag.

Herr Paulsen: Herr talman! Då herr Bäcklunds och mitt yrkande i själva saken innebära precis detsamma, ber jag, för att icke två lika förslag skola stå emot varandra, att få taga tillbaka mitt yrkande och förena mig med herr Bäcklund.

Efter härmed slutad överläggning gav herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Bäcklund under överläggningen framställda yrkandet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 7—14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

§ 19.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge den 7 november 1933 avslutad konvention angående konkurs m. m.; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 20.

Sedan herr andre vice talmannen härefter övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, föredrogos vart för sig första lagutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 24 juli 1903 om utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse här i riket m. m.; och

nr 12, i anledning av väckt motion om lagstiftning angående revisorer och huru revision skall verkställas.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 21.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört första lagutskottets utlåtande, nr 13, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 57 § sista stycket sjömanslagen. *Ang. ändrad lydelse av 57 § sista stycket sjömanslagen.*

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 127, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Lindberg* i Stockholm föreslagit, att riksdagen måtte antaga följande ändrade lydelse av 57 § sista stycket sjömanslagen:

»Besättningens kosthåll må icke av någon övertagas på entreprenad.»

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herrar *Åkerman*, *Klefbeck* och *von Heland*, fru *Östlund* och herr *Hermansson*, vilka förklarar sig anse att utskottet bort i anledning av motionen hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville efter verkställd utredning taga under övervägande, huruvida genom upphävande av den fartygsredare medgivna befogenhet att å entreprenad upplåta kosthållet ombord besättningen kunde vinna ökad trygghet för tillgodonjutande av sin rätt till god och tillräcklig kost, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr *Lindberg* i Stockholm: Herr talman! Utskottet har behagat yrka avslag på den motion, som jag väckt i fråga om en ändring i 57 § sjömanslagen. Jag måste säga, att utskottsmajoritetens motivering för sitt förslag förefaller mig vara en smula underlig och detta ur olika synpunkter. När jag väckte denna motion, tänkte jag mig, att med denna lilla enkla förändring i 57 § sjömanslagen man skulle kunna åstadkomma bättre sociala förhållanden för en del av den personal, som är anställd på de fartyg, som det här är fråga om, alltså i inomskärstrafik. Jag tänkte mig också, att de frågor, som beröras i motionen, skulle bli föremål för undersökning av de verk och inrättningar, som närmare känna till sjöfarten och dess förhållanden, så att man icke i motionen behövde gå in i alltför många detaljer. Det har emellertid visat sig att det, för att man skulle ha lyckats få lagutskottet med på en ändring, borde varit mera detaljer; man borde ha dragit upp en hel massa fall av social orättvisa, som inträffat i sjöfarten, o. s. v. När det gäller den personal, som anställts av en entreprenör, måste man säga, att den kommer i ett ganska underligt läge i förhållande till sjöfolket i allmänhet. Det är ju så att en sjömanslag som denna föreskriver, att personal, som är inmönstrad och anställd

Ang. ändrad lydelse av 57 § sista stycket sjömanslagen. (Forts.)
 av en redare skall kunna åtnjuta viss sjukvårdersättning, ifall den blir sjuk. Sjömännen ha ju också en hel del andra förmåner på grund av bestämmelser i samma lag eller arbetstidslagen, exempelvis bestämmelserna om, kan man säga, övertidsarbete, bestämmelser om viss arbetstid o. s. v. Dessa förmåner bliva utan vidare frångagna den personal, som är anställd av en entreprenör. Och det kan ifrågasättas, om det verkligen varit lagstiftarens mening, när sjömanslagen skrevs, att man på detta sätt för anställda på ett visst område skulle kunna taga bort verkningarna av lagen och så att säga befria redaren ifrån de skyldigheter, som lagen föreskriver honom.

Jag tänkte mig också, att det skulle vara nog med att påpeka en sådan sak för att man skulle kunna få en ändring till stånd, men det tycks icke ha varit tillräckligt. Här har under senare år inträffat en hel mängd fall, där personal, anställd av entreprenörer, till exempel av restauratriser, som icke kunnat få någon sjukvård och knappast någon lön heller för övrigt, därför att vederbörande entreprenör har varit på obestånd redan från början, när entreprenaden övertogs, och följaktligen icke kunnat betala något. Ätminstone en del rederier ha visserligen den senare tiden lämnat sitt bistånd till sjukvård för personalen på det sättet, att om icke restauratören eller restauratrisen kunnat bekosta sjukvård, har rederiet gjort det, men när nästa gång kostpengar skulle utbetalas till restauratören eller restauratrisen, har man dragit ifrån vad rederiet under mellantiden har betalat ut i sjukvårdersättning med den följd givetvis, att vederbörande entreprenör sedan haft så mycket svårare att anskaffa mat till besättningen o. s. v., för att nu inte tala om en hel del andra skyldigheter, som entreprenören skulle ha fullgjort, därest ekonomiska möjligheter därtill hade förefunnits.

Lagen säger, att befälhavaren är skyldig tillse, att den personal, som finns ombord, även sådan som anställd av entreprenör, skall få sjukvård ombord eller i land. Han är skyldig tillse, att en sjuk person icke vanvårdas, men han har ingen som helst skyldighet att på något sätt bekosta denna sjukvård. Det är ju också så beträffande den personal, som är anställd av entreprenör, att den har förfärligt liten lön, och den har icke heller möjlighet att på andra sätt skaffa sig någon inkomst, vilket gör, att den inte ens har råd att betala sjukkasseavgifter. Följaktligen står vederbörande vid sjukdom o. s. v. fullständigt utblottad och utan alla möjligheter att själv skaffa sig någon vård o. s. v.

Det kan också ifrågasättas, om restauratriserna eller de manliga entreprenörerna ha möjligheter att betala olycksfallsförsäkringsavgifter för sin personal. Det är kanske icke i så särdeles många fall, som de ha skyldighet att göra det, men när så är fallet, kan det som sagt starkt ifrågasättas, om det förefinnes några som helst ekonomiska förutsättningar för att de skola kunna göra det. Visserligen skulle personalen ändå icke komma att bli lidande i händelse av olycksfall, när de äro så många, att skyldighet att anmäla föreligger, men det föreligger likväl en hel mängd besvärligheter för personalen att verkligen få ut den rätt, som tillförsäkrats andra medborgare.

Det står också i den ifrågavarande paragrafen, att befälhavaren är skyldig tillse, att besättningen erhåller god och tillräcklig kost. Därest han icke gör det eller förvägrar besättningen god och tillräcklig kost, är han hemfallen till straff enligt sjömanslagen. Det har utskottet också tryckt på genom att påpeka, att en sådan bestämmelse föreligger, som ju gäller oavsett om kosthållet omhänderhas av entreprenör eller av rederiet som sådant. Det blir dock en förfärlig skillnad härvidlag. Om rederiet har hand om kosthållet, är det ganska lätt och enkelt för befälhavaren att sörja för att besättningen verkligen får god och tillräcklig kost, men när en entreprenör har hand om kosthållet, lär

Ang. ändrad lydelse av 57 § sista stycket sjömanslagen. (Forts.)

det vara mycket svårt för befälhavaren att kunna se till att besättningen får den kost, som den verkligen skall ha. Det är ju klart, att en entreprenör, som är på obestånd, icke har ekonomiska möjligheter att skaffa proviant o. s. v. i den utsträckning, som enligt författningen är nödvändig. Befälhavaren kan icke heller tvinga entreprenören att ge besättningen bättre kost, såvida han icke själv vill bekosta en del av de matvaror, som komma ombord.

Utskottet har vidare också tryckt på den omständigheten, att besättningen ju har möjlighet att själv se till och kontrollera, att kosten är sådan den skall vara. I 57 § föreskrives ju också, att besättningen äger vara med och kontrollera vikten, och det hänvisas i detta sammanhang till den av Kungl. Maj:t utfärdade spisordningen. Detta är visserligen alldeles riktigt, men den kontrollmöjligheten föreligger endast när man följer spisordningen och alltså lämnar ut kosten enligt densamma. Jag får ju lov att säga, att det för närvarande icke är i många fartyg, som förfares på detta sätt, därför att en dylik kontroll förorsakar så mycket arbete för kökspersonalen och besättningen, att man hellre lämnar ut bättre kost än vad spisordningen föreskriver. När emellertid en entreprenör icke har möjlighet att hålla den kost, som spisordningen föreskriver, lär det vara föga lönande, att en besättningsman är med och kontrollerar, att han verkligen får det han skall ha, eftersom det vid sådana tillfällen sannolikt icke finns de varor ombord, som man skall ha. Klagar han hos rederiet, föranleder det en undersökning, som kanske drar flera veckor, och under mellantiden kanske besättningen blir lidande, får alltså svälta rent ut sagt. Detta är ju ett förhållande, som man borde se till att få rättat och det fortast möjligt.

Det är också så, att rederierna i allmänhet betala en kostersättning till entreprenören av 2 kronor 50 öre per dag, och därmed anser sig rederiet ha fullgjort sina skyldigheter gentemot de ombord anställda. Det är att märka, att de 2 kronor 50 öre, som utgå i kostpengar, avse enbart den personal, som rederiet har anställt, men däremot utgår icke ett öre till de av restauratrisen anställda. Detta betyder alltså, att av de 2 kronorna och 50 öre om dagen, som utgå till däckfolk, eldare o. s. v., måste bestridas även kosten till den av restauratrisen anställda personalen. Det finns fall, då restauratrisen kan ha ända upp till 13 anställda, i något fall till och med 20 anställda. De skola också leva på de 2 kronor 50 öre, som utgå för besättningen. Man behöver ju icke använda vare sig papper eller penna för att räkna ut, att kostersättningen i verkligheten icke kan bli så särdeles stor för var och en av besättningen. Det är ju också så, att för dessa 2 kronor 50 öre måste restauratrisen även hålla servis och kökskärl och dylika saker ombord å fartyget, vilket också kostar pengar. Vidare skall hon avlöna sin personal, hur det nu blir, med dessa kostpengar, och när man lägger tillsammans allt detta, blir det sannerligen icke mycket kvar att köpa mat för till besättningen.

Rederierna ha också den senare tiden gjort alla möjliga ansträngningar för att dra in på dessa kostpengar, och man har i en hel del fall, förra året exempelvis, utan vidare dekreterat, att nu dra vi av 25 öre på kostpengarna och ni få försöka klara er på vad som sedan blir kvar. Hur det skall gå till fäster man sig icke vidare vid. När man gör upp kontrakt med entreprenören, tillgår det på så sätt, att rederiet helt enkelt föreskriver för den entreprenör, som vill ha anställning, att så och så mycket får ni i kostpengar för varje man, som är anställd av rederiet. Vill ni ta det, får ni anställningen; annars får ni vara utan. Man frågar icke heller efter vilka ekonomiska möjligheter en sådan entreprenör kan ha att satsa pengar, när det kommer att fattas. Genom dessa åtgärder tvingas också dessa människor, som ha kosthållet på entreprenad på alla dessa fartyg, att, jag höll på att säga på olagliga vägar,

Ang. ändrad lydelse av 57 § sista stycket sjömanslagen. (Forts.)

söka skaffa sig inkomster. Man har ju tillstånd till en viss restaurationsrörelse ombord å fartyget och man har, åtminstone på passagerarfartyg, rätt att utskänka vin och öl, när fartyget är under gång. Dessa rättigheter missbrukas naturligtvis i ganska stor utsträckning för att man på det sättet skall kunna få inkomster. I en hel del fall har man nog också sålt sprit på dessa fartyg, d. v. s. bedrivit en olaglig och illegal handel med sprit, och bara den saken, tycker jag, borde vara anledning nog för att få bort detta system och den osunda trafik, som på en hel del fartyg existerar.

Utskottet har också på sid. 8 anfört, att olägenheten i allmänhet gäller passagerarfartyg och att det på sådana icke borde möta så stora svårigheter att åstadkomma tillräcklig kost o. s. v. Jag medger, att detta förhållande nog i stor utsträckning existerade 1914, då departementschefen gjorde sitt uttalande härom, men vi veta ju, att det sedan dess har skett revolutionerande förändringar, åtminstone vad gäller den inre sjöfarten. Bara de tre, fyra sista åren ha åstadkommit, att passagerarfartygen som regel icke längre ha några passagerare ombord, i varje fall icke i någon större utsträckning. Finns det passagerare, anlita dessa sig i mycket liten utsträckning av den restauration, som finns ombord, och följaktligen har restauratören ingen inkomst, åtminstone icke av större omfattning, att vänta från det hållet. De senare åren har det ju också hänt, att rederier ha hyrt ut sina fartyg till lustresor och meddelat sin entreprenör: den och den söndagen kommer så och så mycket folk och ni får se till att skaffa ombord proviant, så att passagerarna kunna få köpa vad de vilja ha. Restauratrisen har sedan med ledning av dessa uppgifter köpt in en hel del proviant, men när dessa söndagspassagerare komma, visar det sig, att knappast någon använder sig av restaurationen ombord, med följd, att restauratrisen får behålla sin proviant utan möjlighet att göra sig av med den. Hon kan icke heller tänka sig, om hon provianterat för att möta exempelvis 200 personers krav på mat, att den maten sedan skall sommartiden kunna förvaras och utspisas till besättningen ombord, utan en stor del blir förstörd och ruttnar. Det finns ju på dessa fartyg mycket små möjligheter att förvara proviant, och följaktligen gör restauratrisen på denna, som rederiet hade trott, mycket stora affär, en fruktansvärd förlust och får kanske gå ifrån alltsammans helt och hållet utblottad. Hade i stället rederiet vid ett sådant tillfälle skött om kosthållet, hade det för rederiet varit en ganska enkel sak att fördela provianten från ett eller två söndagsresefartyg på andra båtar och därmed fått användning för den proviant, som icke gått åt, och hade sålunda icke behövt förlora på det. En entreprenör har icke den möjligheten, därför att han eller hon bara har ett enda fartyg att hålla sig till.

Det kunde ju vara en hel del till att säga i denna fråga, men vad jag nu anfört anser jag vara tillräckligt. Jag skall be, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Lithander: Herr talman! Första kammaren har redan på de av utskottet anförda skälen bifallit utskottets hemställan, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och hann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Lindberg i Stockholm, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Ang. ändrad lydelse av 57 § sista stycket sjömanslagen. (Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 73 ja och 83 nej, varjämte tre av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså med avslag å utskottets hemställan bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 22.

Föredrogos vart efter annat

första lagutskottets utlåtande, nr 14, i anledning av väckt motion angående förmånsrätt för icke fast anställda handelsresande att utbekomma fordran för lön och provision;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckta motioner angående ändringar i lagen om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område; och

nr 6, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om arbetarskydd; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse å Haparanda stad av viss del av kronoparken Karl Johan i Norrbottens län;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande för Kungl. Maj:t att i vissa fall försälja kronoegendom m. m.;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av saluvärdet vid vissa försäljningar av kronoegendom;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av vissa i flottledsfonden ingående fordringsbelopp;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att försälja tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden m. m.; och

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av

viss utfästelse vid genomförandet av regleringen av potatismjölstillverkningen.

Vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt bifölls.

§ 23.

*Ang. ackords-
och stödlån
åt jord-
brukare.*

Till avgörande företogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ackords- och stödlån åt jordbrukare samt i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 3 januari 1934 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 24, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att för utlämnande, i huvudsaklig överensstämmelse med de bestämmelser, vilka funnes intagna i det vid nämnda protokoll fogade förslag till kungörelse, av ackordslån och stödlån åt jordbrukare samt för bestridande av med låneverksamheten förenade kostnader för budgetåret 1934/1935 under nionde huvudtiteln och benämning »Ackordslån och stödlån åt jordbrukare» anvisa ett extra reservationsanslag av 8,000,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) II:140 av herr *Herou m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta att för utlämnande av ackords- och stödlån åt jordbrukare samt för bestridande av med låneverksamheten förenade kostnader för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra reservationsanslag av 15,000,000 kronor; samt att för utlämnande av lån skulle gälla de bestämmelser, som av departementschefen föreslagits, dock med den ändring att maximibeloppet för stödlån finge höjas till 1,000 kronor samt att som förbättringsarbete, vilket räknades som avbetalning av lån, finge jämväl medräknas reparation av åbyggnader; samt

2) II:486 av herrar *Brädefors* och *Hagberg* i Luleå, vari föreslagits, att riksdagen i anledning av förevarande proposition måtte anvisa femtio miljoner kronor till stödkrediter för skuldsatta småjordbrukare, att gällande bestämmelser måtte ändras så att vederbörande jordbrukare själv hade att bestämma om hur han ville använda stödlånet och att den arbetsprestation, som jordbrukaren hade att utföra på sin fastighet, i värde ej borde överstiga 50 procent av det belopp han erhöle som stödlån.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte med avslag å ovanberörda motioner bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr Herou: Herr talman! När man tager del av detta utskottsutlåtande, i vilket samtliga ledamöter av jordbruksutskottet gått in för att begränsa summan av dessa lån till den av departementschefen föreslagna, 8 miljoner kronor, och sålunda avslagit vår motion om en väsentlig höjning av anslaget till ackords- och stödlån, då måste man verkligen fråga sig, om dessa ledamöter anse vårt krav så fullständigt utopiskt, att de icke alls velat överväga möjligheterna för ett bifall till detsamma. Vad vi begärt i vår motion är icke mer, än vad lånenämnderna 1933 tydligen ansett vara onödigt för behovet. Med varje år, som krisförhållandena försvaga jordbrukarnas ekonomi, komma allt flera jordbrukare i en förtvivlad ställning. Möjligheterna för massor av dem att betala ofrånkomliga utgiftsposter, såsom skatter och skuldrän-

Ang. ackords- och stödlån åt jordbrukare. (Forts.)

tor, bli allt mindre. Departementschefen har också för sin del understrukt, att de belopp, som riksdagen anvisat för ändamålet, icke varit tillräckliga, men han har ansett sig böra av statsfinansiella skäl stanna vid de föreslagna 8 miljonerna. Alltså, även om här i riksdagen i dag endast några få skulle rösta för vårt krav på ett anslag av 15 miljoner kronor, så hävdar jag bestämt den meningen, att vi ute i landet ha majoritet för detta vårt krav trots enigheten inom jordbruksutskottet från samtliga partiernas sida, och för vårt påstående, att det är riktigt och rimligt att t. ex. minska militärutgifterna och i stället höja sådana anslag som stödlån. Därute i landet finner man ingalunda vårt förslag orimligt, utan jag skulle tro, att man i stället finner jordbruksutskottets ståndpunktstagande i denna fråga med hänsyn till det föreliggande läget fullkomligt orimligt.

1932 anvisade riksdagen ett anslag av 15 miljoner kronor. I valrörelsen sades det från socialdemokratiskt och kommunistiskt håll, att denna summa var alldeles för liten, och såväl socialdemokraterna som kommunisterna röstade vid detta tillfälle för ett belopp av 21 miljoner kronor. I en liten uppmärksammas skrift, som utgavs i den socialdemokratiska valpropagandan, anklagades också de borgerliga partierna för att dels på grund av deras likgiltighet för besparingar på vissa områden och dels deras vilja att anslå alltför rundliga anslag till militära ändamål och att icke biträda, vad man från socialdemokratiskt håll den gången krävde, nämligen minskning av de militära anslagen, man hade kommit in — sade man i denna stridsskrift mot de borgerliga partierna — i en situation av otillräckliga anslag, där en hel massa jordbrukare skulle bli utan hjälp, och man lade ansvaret härför helt på de borgerliga partierna. Då är det väl så att ytterligare ett stort parti nu måste inrangeras bland de borgerliga partier, på vilka ansvaret faller för att det blir otillräckliga anslag.

Jag vet att bland dem, som undertecknat jordbruksutskottets utlåtande, finnas ledamöter i länenämnderna, ja, till och med herrar ordförande i länenämnderna. Jag är övertygad om att de skulle kunna vittna om en hel massa tragiska fall, där lånesökande, som bort få anslag, avvissats och icke kunnat erhålla sådant, liksom om att lånesumman i många fall borde kunna höjas över 750 kronor. Jag vill här slå fast, att det nu är fråga om en hjälppolitik, som sammanfaller med arbetarpartiets deklaration om att jordbrukshjälpen borde komma dem till del, som främst behövde den, att det sålunda främst är fråga om sådana åtgärder, att folket, på grund av deras art, med tillfredsställelse kan hälsa, att man i någon mån gått in för dem. Det är bara att beklaga, att man nu på grund av att man å ena sidan kanske drar sig för att höja skatterna och å andra sidan icke vill spara tillräckligt på områden, där det kunde sparas, icke ansett sig kunna gå med på ett anslag, som jag skulle tro till och med den nuvarande departementschefen anser vara fullt rimligt med hänsyn till förhållandena.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till vår motion i ärendet.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman! Jag skall icke med något långt tal bemöta den föregående ärade talaren. Det är tredje gången vi ha frågan om dessa stödlån uppe i riksdagen. Man har gått in för att minska beloppet från det, som först föreslogs och av den dåvarande regeringen ansågs tillräckligt. Det har emellertid visat sig, att behovet fortfarande finnes, och man har därför beviljat 10 miljoner kronor förlidet år för detta ändamål, och nu har Kungl. Maj:t begärt 8 miljoner kronor. Det är ju mycket lätt att väcka motioner. Ett annat parti, som står ännu längre till vänster än herr Herou, har ju väckt motion om ett anslag på 50 miljoner kronor till stödlån. Man måste nog en smula reflektera på, varifrån pengarna skola tagas, och man kan icke

Ang. ackords- och stödlån åt jordbrukare. (Forts.)

år efter år hjälpa samma personer. En del ha blivit hjälpta, men åtskilliga ha, som herr Herou sagt, icke kunnat få hjälp. Jag hoppas emellertid, att de skola få hjälp, om de inkomma med ansökningar, så långt som pengarna räcka.

Som sagt, man kan ha stora önskemål och man kan skriva många siffror, när man avfattar motioner, om man icke alls reflekterar över, varifrån medlen skola tagas. Inom utskottet ha vi enhälligt stannat för Kungl. Maj:ts proposition, och jag ber, herr andre vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Brädefors: Herr talman! Det är betecknande för den socialdemokratiska krispolitiken, att medan armodet och nöden växer bland småbönderna, minskar man år efter år hjälpåtgärderna till dessa småbönder. År 1932 beviljades för detta ändamål 15 miljoner kronor och i fjol 10 miljoner kronor. I år har den socialdemokratiska regeringen föreslagit 8 miljoner kronor, vilket utskottet har tillstyrkt. Den motion, som jag och min partivän herr Hagberg i Luleå lagt fram i denna fråga om summans höjande till 50 miljoner kronor, är byggd på den omständigheten, att som det meddelas i regeringspropositionen, de lånesökande under första halvåret 1933 tillsammans sökt lån till en summa av 25 miljoner kronor, och vidare på den omständigheten, att man vet, att de villkor, som varit vidfästa vid dessa s. k. stödlån, varit sådana, att det är en hel del behövande, skuldsatta småbönder, som eljest skulle vilja söka ett sådant lån men på grund av dessa omöjliga villkor icke tidigare kunnat göra det. På grund av att en sådan massa lånesökande redan befinna sig under dessa villkor, samt att vi i vår motion även ha yrkat på en ändring av villkoren, som skulle göra dessa lån till en bättre hjälp för småbrukarna, än vad de tidigare varit, kan man räkna ut, att även 25 miljoner kronor skulle bli otillräckligt för detta ändamål, varför vi yrkat på 50 miljoner kronor till stödlån åt småbrukare. Den summa, som föreslås i en annan motion av Kilbomspartiet, är naturligtvis en lika otillräcklig summa som den, regeringen har föreslagit.

De ändrade villkor, som vi föreslå, äro för det första, att vederbörande jordbrukare skall själv få bestämma, hur han skall använda stödlånet, och för det andra, att den arbetsprestation, som jordbrukaren har att utföra på sin fastighet, i värde icke får överstiga 50 procent av det belopp, han erhåller som lån. Detta förslag stödjä vi på de verkliga konsekvenserna av de villkor, som varit förknippade med dessa lån.

I fjol framdrogs här i kammaren ett exempel, vari påvisades med ett lånedokument, att en jordbrukare i Norrbotten sökt lån och även erhållit ett sådant på 500 kronor, men att dessa 500 kronor icke skulle utbetalas till småbrukaren själv utan 400 kronor till en sparbank för förfallna räntor och resten, 100 kronor, till skattmasen, landsfiskalen, för förfallna skatter. Denne småbrukare fick icke ett öre av det lån, som han sökt, men villkoren, som voro stadgade i lånehandlingen, sade, att han skulle utföra arbete på sin jordbruksfastighet för icke mindre än 1,200 kronor. Detta är naturligtvis ingen hjälp för småbrukarna, utan en massa småbrukare, som eljest skulle behöva sådana lån, hållas nu tillbaka från att söka dessa lån, när de veta, att de icke ha någon som helst möjlighet att fullgöra sina förpliktelser. Småbrukarna äro hänvisade till förvärvsarbete, särskilt skogsarbete, och när man vet, hur urusla löner, som betalas för dessa arbeten, kan man förstå, att de icke kunna få ihop så mycket, att de ha någon tid över att utföra förbättringsarbeten på sin egen fastighet, och därmed kunna de icke inom föreskriven tid fullgöra sina skyldigheter, i vilket fall de äro skyldiga att återbetala lånet. Detta är, anse vi, att ruinera småbrukarna i stället för att hjälpa dem. Om de i stället finge

Ang. ackords- och stödlån åt jordbrukare. (Forts.)

sådana villkor fästa vid lånet, att arbetsskyldigheten icke finge i värde gå upp till mer än 50 procent av det erhållna lånet, då hade de möjligheter att utföra arbete på sitt eget jordbruk, på grund av att de hade pengar att leva av under tiden eller hade bättre möjligheter genom att denna arbetsprestation icke överstege deras förmåga.

Man har från utskottets sida, när man yrkat avslag på de framlagda motionerna i denna fråga, understrukt, vad redan departementschefen sagt, att han under nuvarande statsfinansiella läge icke kunde förorda högre belopp än 8 miljoner kronor. Det är alltid så, att när det är fråga om hjälp åt de fattiga, om de äro industriarbetare eller fattiga statstjänare eller som i detta fall fattiga jordbrukare, är det det statsfinansiella läget, som bestämmer, att man måste begränsa hjälpåtgärderna så mycket som möjligt. Men däremot, när det gäller att föreslå stora summor till storindustrien, till storgodsägarna och storbönderna i form av räntefria lån och subventioner, ja, då är icke det statsfinansiella läget så uruselt, som det varit i detta fall. Vi anse, att om man skall hjälpa småbönderna, skall man naturligtvis vidtaga sådana åtgärder, som äro till verklig hjälp. Vi hade helst sett, att den summa, som är föreslagen av oss och som skulle komma småbönderna till godo, icke skulle lämnas under sådana former, som nu föreslås, utan att det skulle vara ett direkt anslag till småbrukarna för iordningställande av deras småbruk, men när man nu i regeringspropositionen upptagit denna låneform, ha vi velat påpeka, att man även med denna låneform kan åstadkomma bättre hjälpåtgärder åt småbönderna än vad regeringen föreslagit, om man går in för bättre villkor för dessa lån samt större belopp, så att åtminstone de flesta av de småbrukare, som vilja använda dessa lån, komma i åtnjutande av desamma.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av under-tecknad och min partikamrat herr Hagberg framförda motionen. Jag anser också, att denna fråga är av så stor betydelse för Sveriges fattiga jordbrukare, att man måste anstränga sig till det yttersta för att få den största summan beviljad för detta ändamål. Därför tänker jag för min del även begära votering i denna fråga.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Jag ber att till en början få rikta en liten replik till den föregående talaren. Jag tror, att till och med herr Brädefors är nödsakad erkänna, att det exempel, som anfördes förra året och som han fortfarande sökt använda i denna debatt, avser ett fall, som icke längre kan förekomma efter beslutet vid föregående års riksdag. Det var ju på det sättet, att första året blev det en smula svårigheter vid tillämpningen av denna hjälpform, men dessa svårigheter observerades ju, och förra riksdagen beslöt, att det icke fick förekomma, att som återbetalning för lån fordrades större arbetsprestation, än som motsvarade lånets belopp. Jag tror också, att det får betraktas som en stor överdrift, när herr Brädefors säger, att mindre jordbrukare icke äro i tillfälle att göra dessa arbetsprestationer i sådana fall, där de äro föreskrivna. Jag tror icke, att man kan påstå, att skogsarbete förekommer i sådan riklig omfattning ens i herr Brädefors trakter, att det icke blir tid över under sommaren för mindre jordbrukare att utföra dessa arbeten. Det är nog icke så mycket skogsarbete sommartiden, och förbättringsarbeten kunna icke utföras under annan tid av året.

Herr Herou undrade, om ett stort parti nu åter skulle inrangeras bland de borgerliga partierna. Han stödde detta uttalande därpå, att det socialdemokratiska partiet år 1932 begärt 21 miljoner kronor och fått 15 miljoner kronor samt förra året begärt 10 miljoner kronor och detta år 8 miljoner kronor. Jag frå-

'Ang. ackords- och stödlån åt jordbrukare. (Forts.)

gar: manne icke herr Herou i sitt innersta frågar sig själv, om icke också ett litet parti håller på att inrangeras bland de borgerliga? Ty om jag icke minner mig, begärde herr Herou i fjol 21 miljoner kronor, och i år begär han 15 miljoner kronor, och sätter man denna ståndpunkt i relief till det tal, som hölls av herr Brädefors, så menar jag, att herr Herou kanske icke skall kasta sten, när han själv sitter i glashus.

Nu skämt åsido! Jag skulle dock vilja tillåta mig att lägga några mera principiella synpunkter på det stora spörsmål, som vi här nu behandla. Det har aldrig från vår sida någon gång anförts andra synpunkter på förevarande jordbrukshjälp, än att den skulle vara ett tillfälligt medel för att hjälpa de sämst ställda jordbrukarna över en kris. När förslaget första gången kom upp, så hoppades vi, att denna kris skulle vara av kort varaktighet och att man skulle så att säga under en kort övergångstid vidtaga dessa extraordinära åtgärder för att hjälpa de sämst ställda. Nu veta vi allt för väl, att den förhoppning, som vi hade, har grusats, att krisen icke har blivit övervunnen utan att den fortfarande vilar tung över jordbruket. Som en konsekvens av detta hava vi för vår del ansett, att det går icke längre att lita på det palliativ, som i alla fall denna understödsform utgör, utan när man nu ser, att man icke kan komma över krisen på en kort tidsperiod, då vill det kraftigare och radikalare åtgärder till.

Det är därför, som vi för vår del helt medvetet gå in för att, så långt det är möjligt, söka giva jordbrukarna, både små och stora, det stöd, som kan ligga i en rimlig prissättning på jordbrukets produkter. Och i den mån man icke kan på den vägen åstadkomma den lättnad för jordbruksnäringen, som behöves, får man tillgripa väl genomtänkta och långt gående åtgärder för reglering av de jordbrukares skuldbörda, som icke kunna kämpa sig igenom krisen. Det är kammarens ledamöter väl bekant, att regeringen har igångsatt förarbeten till åtgärder, som syfta till att på mera radikalt sätt komma till rätta med jordbrukarnas skuldbörda, än vad stödlånen någonsin kunna göra. Men har man denna uppfattning, ligger det heller icke något onaturligt däri, att man först går in för ett stort belopp för att hjälpa effektivt, och att man sedan väljer en övergångstid, där man med minskning av anslagssummorna kommer fram till en avveckling och övergång till ett annat system. Jag skulle för min del gärna vilja medgiva, att den summa, som här är föreslagen, skulle kunna betraktas som fullkomligt otillräcklig, om icke det vore så, att vår avsikt vore att söka komma fram till en ordning, som verkar bättre och mera betryggande på längden än stödlånen.

Under sådana omständigheter, menar jag, att man kan hava rätt att nu under detta övergångsår taga hänsyn till de statsfinansiella svårigheter, som faktiskt föreligga. Jag menar alltså, att under dessa omständigheter kan man icke betrakta detta som något attentat mot de små jordbrukarnas intressen, utan fastmera är det ett led i en politik, som jag tror kommer att verka bättre på längden än ett vidhållande av de synpunkter, som herrar Herou och Brädefors här argumenterat för.

Jag tror således, att kammaren kan utan några risker ansluta sig till utskottets hemställan.

Herr Pettersson i Hällbacken: Herr talman! Utöver vad herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet anført är det icke mycket att tillägga. Men jag vill erinra om följande: År 1932, när man hade ett anslag på 15 miljoner kronor, sovrade stödlånenämnderna ur så, att de mest behövande kommo i åtnjutande av stödlånen, d. v. s. fingo sina ansökningar därom bifallna. Men en hel del av dem, som gjorde framställningar då, fingo ställa

Ang. ackords- och stödlån åt jordbrukare. (Forts.)

sig i kö och vänta på, att riksdagen skulle bevilja ytterligare medel för att hjälpa. Sedermera 1933 kommo de in med framställningar, när vi hade ett anslag på 10 miljoner kronor och kommo då i åtanke så långt som man hade tillräckliga medel till förfogande.

Självfallet har man från statsmakternas sida måst taga hänsyn till ekonomiska och till statsfinansiella förhållanden. Det har givetvis Kungl. Maj:t såsom den stora anslagsäskande parten fått göra i betydligt högre grad — icke bara på detta område utan överallt, som Kungl. Maj:t i regel får göra — än vad en enskild motionär i det hänseendet behöver underkasta sig. Det finna vi också, när vi titta på motionerna. Om vi se på Kilbomskommunisternas framställning, är det såsom jordbruksministern mycket riktigt erinrade om, att deras 15 miljoner kronor icke äro tillräckliga för att tillfredsställa alla de framställningar, som säkerligen komma att ligga på länenämndernas bord någon gång i sommar. Men även dessa motionärer hava för sin del givetvis börjat taga ekonomiska förhållanden med i beräkningen och sagt, att de vilja dock komma med sådant att de bliva tagna någorlunda på allvar. Även herr Brädefors kanske i någon mån har räknat med det. Men av hans anförande har jag fått det intrycket, att han kanske icke känner så mycket till dessa saker. Hans kännedom om förhållandena grundar sig måhända på vad han fått till livs genom tidningsartiklar och dylikt. Men arbetet i länenämnderna är honom tydligen främmande, och han vet ej, hur det ligger till. Det intrycket har jag fått av herr Brädefors' anförande här.

Man har sagt, att det lämnats för litet anslag. Men om man summerar ihop detta, så är det 15 miljoner 1932, 10 miljoner 1933, och i år äskar Kungl. Maj:t 8 miljoner. Vi hava alltså 33 miljoner kronor, som vi dock hava hjälpt de mindre jordbrukarna med. De, som kommo 1932, äro hjälpta. De, som kommo 1933, äro i viss mån också hjälpta, nämligen i den mån man kunnat giva dem det anslag, som man ansåg sig böra gå in för.

Jag kan icke finna annat än att alla skäl tala för bifall till Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, till vilket jag här ansluter mig.

Herr Herou: Herr talman! Jordbruksministern behagade skämta, i varje fall sade han efter sin replik mot mig: Skämt åsido! Men om det också var bara skämtsamma anmärkningar, som han gjorde, så skall jag likväl taga upp dem. Ty de hade ett så allvarligt underlag, att jag icke kan underlåta att göra det.

Jag riktade den anklagelsen, att de, som anklagade de borgerliga partierna i 1932 års valrörelse, nu befinna sig i den situationen, att de kunna sägas intaga samma ståndpunkt som de borgerliga, att de icke gå in för det anslag, som bevisligen är nödvändigt. Det är oemotsägligt riktigt, att så är förhållandet i det förslag, som i år framställts från regeringens sida, under det att vi ingalunda motsätta oss tillräckligt anslag utan skola komma att rösta för vilket som helst anslag, som herrarna kunna komma och säga vara nödvändigt.

När statsrådet erinrade om, att ena året socialdemokraterna röstat för 21 miljoner kronor, så sammanhängde det därmed, att det året var det ungefär den summan, som ansågs som ett minimum. Vi ha senare föreslagit vad länenämnderna författningsenligt ansågo sig kunna bifalla. Jag har aldrig kunnat tro, att det hjälper att ställa anslag till förfogande för länenämnderna över den gräns, som länenämnderna själva anse sig kunna bifalla.

Nu har nog herr statsrådet observerat, att vår motion i år upptar just det belopp, som länenämnderna ansett sig böra behöva.

Sedan är jag överens med herr statsrådet därom, att detta nog är att be-

Ang. ackords- och stödlån åt jordbrukare. (Forts.)

trakta som palliativ, och att det icke kan betraktas som det varaktiga bote-medlet. Vi betrakta det som ett provisorium. Vi hava under många år krävt moratorium, krävt skuldbördans avlyftande på radikala grunder; men intill dess dessa åtgärder bli genomförda, behövs detta som ett provisorium och behövs det anslag, som lånenämnderna anse sig böra bifalla i anledning av inkomna låneansökningar.

Jag skulle kunna säga till herr Brädefors, om han ställer upp sin motion på 50 miljoner kronor och begär votering därom, skall jag icke underlåta att rösta för den; men jag tror att den agitatoriska effekten blir mindre genom det kravet än om man tar den summa, som kan motiveras med vad som lånenämnderna ansett sig kunna författningsenligt begära. Det är en smula egendomligt, att herr Brädefors i februari 1934 är så angelägen att anslå 50 miljoner kronor, när han i remissdebatten i fjol framhöll, att stöd- och ackordslån *var alls ingen hjälp åt de fattiga och skuldsatta småbönderna*, utan endast i bästa fall en kort galgenfrist för dem, *men däremot en hjälpåtgärd för banker, som därigenom kunde inkassera sina osäkra fordringar o. s. v.* Om han har den uppfattningen, förstår jag icke, varför han vill hava så stort anslag nu, ty då tycker jag han tvärtom borde se till, att det blev så litet som möjligt. Ty de ändringsförslag som nu gjorts i villkoren för lån rubba på intet sätt bankernas möjlighet att driva in sina fordringar av dessa jordbrukare.

Jag tror, att jag med det sagda lyckats visa, att vårt förslag i alla fall utgår från vissa bestämda principer, och att vi anse det vara skäligen meningslöst att ställa krav på större summa än vad de faktiskt existerande lånenämnderna komma att bevilja.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr andre vice talman! Jag fann, att herr Herou höljde sig i en saklighetens mantel, som var något omotiverad, och det föranleder mig till en liten kort replik.

När socialdemokraterna 1932 bestämde sig för 21 miljoner kronor, byggdes deras förslag icke på den omständighet, som herr Herou här anfört, att lånenämnderna då skulle ansett det vara det lämpliga beloppet. Det kunde vi helt enkelt icke göra, eftersom det då icke fanns några lånenämnder. Men det fanns andra beräkningar och utgångspunkter bakom detta, förslag som det dock skulle föra mig för långt att här gå in på. När herr Herou säger, att han står på en stark saklig ståndpunkt, då han begär det som lånenämnderna åtminstone anse sig behöva, så glömmar herr Herou, att i fråga om stödlånen finns det en bestämmelse, att ingen jordbrukare, som har tillträtt sin fastighet efter en viss datum 1931, kan erhålla stödlån. Följaktligen är tillkomsten av nya sökande avskuren. Herr Herou har icke begärt någon ändring på den punkten. Av de 16 miljoner kronor, som förra året begärdes i låneansökningar, ha ju dock beviljats 8 miljoner kronor. Det kan icke på något sätt sägas, om det blir 8, 10, 12, 15, 16 eller 20 miljoner, som lånenämnderna kunna anse behövliga efter sin prövning av ansökningarna. Jag vill bara understryka den omständigheten, att om det var 16 miljoner kronor i fjol, kan det icke utgöra någon grundval för ett anslag på 15 miljoner i år, därför att en del av dessa ansökningar hava bifallits.

Herr **Brädefors**: Herr talman! När herr statsrådet uppträder till försvar för regeringens proposition, polemiserar han mot mig genom att framhålla, att det icke finns så mycket skogsarbete, att småbrukarna därigenom skulle förhindras att utföra arbete på sina fastigheter. Men det är icke endast det som är orsaken eller som är huvudpunkten, huru mycket skogsarbete det finns eller icke finns. Det är ännu sämre om det icke finns skogsarbete. Frågan

Ang. ackords- och stödlån åt jordbrukare. (Forts.)

gäller: vad skola de äta under den tid, de arbeta på sina gårdar, när de icke ens hava skogsarbete? Det är ännu sämre; och herr statsrådet erkänner ju, huru dåligt de hava det. Det är den enda inkomstkälla de hava utöver den lilla inkomst de få från sin jord, och därför måste det vara ännu större anledning att ändra formerna för dessa småbrukarlån, så att de skola kunna få något att äta under den tid, de arbeta på sina fastigheter.

Herr Pettersson i Hällbacken påstod, att jag icke känner till huru det är i dessa lånenämnder. Det skulle jag kanske kunna gå med på, att jag icke så noga känner till detaljerna i dessa lånenämnders verksamhet. Men jag känner till dess mera, huru det är ställt hos dem som söka och evenetuellt få sådana lån, hos småbönderna. Jag har varit och är fortfarande i ständig kontakt med småbönderna åtminstone i det län, därifrån jag är och som jag representerar här, och jag vill säga, att det väger oerhört mycket mera än att veta vad dessa byråkratiska lånenämnder företaga sig.

Herr Herou drog fram gentemot mig vad jag sagt i remissdebatten i fjol, att den stödlåneverksamhet, som hittills existerat, icke är någon hjälp åt småbönderna utan endast en galgenfrist i bästa fall, och att den är en hjälp åt banker, som därmed kunna inkassera sina osäkra fordringar. Ja, detta står jag vid ännu i dag. Det är alldeles riktigt, och det är därför vi yrka på att bestämmelserna skola ändras för denna låneverksamhet, så att den möjlighet, som vi här kritiserat, tages bort, den nämligen att hjälpåtgärden gynna bankerna, som därigenom kunna inkassera sina osäkra fordringar. Det är därför vi hava föreslagit, att den lånesumma, som beviljas till varje småbrukare, skall betalas till honom själv och att han själv får bestämma, huru han skall använda dessa pengar.

Herr Herou: Herr andre vice talman! Herr Brädefors förbiser tydligen, att om man vill hindra bankerna, som han säger, att uttaga sina tillgodohavanden, så måste man ju hava en särskild lagstiftning, som hindrar dem från att exekutivt uttaga vad de hava att fordra. Alltså är hans anklagelse från remissdebatten 1933, så långt den är riktig, också riktig i dag.

Sedan är det ju möjligt, att jag i min strävan att förkorta min replik gav herr statsrådet en viss möjlighet att leka kurragömma med mina ord. Vad jag ville slå fast var, att i år hava vi knutit vårt förslag kring vad lånenämnderna ansett sig kunna bifalla, och att vi gjorde likadant år 1933. Det är riktigt, som herr statsrådet sade, att 1932 förelåg icke förslag från lånenämnder som grundval för bedömandet att beräkna vad som kunde behövas. Men då ansågo ju både socialdemokrater och vi kommunister, att 21 miljoner kronor var vad som kunde krävas som ett minimum. Och kvar står fortfarande, att när det gäller den summa, som begärts i år, anser ju herr statsrådet själv, att den är otillräcklig i högsta grad. Att han kommit med ett otillräckligt anslag, har måst motiveras med det statsfinansiella läget. Det är det som gör att socialdemokraternas anklagelse mot de borgerliga 1932 återfaller på dem själva.

Herr Kilbom: Herr andre vice talman! Till vad min kamrat Herou anförde skall jag be att få uttala min tillfredsställelse med regeringens initiativ i fråga om skuldbördans avlägsnande. Det kan ju sägas, att om den saken behöver man icke orda nu, då det föreligger en motion, som motiverar att riksdagen får yttra sig om den saken. Men det är en speciell anledning som gör, att jag redan nu vill taga tillfället i akt och säga ett par ord.

För ett par dagar sedan erhöll jag ett brev av följande innehåll: »Er motion om förbud för myndigheter mot exekutiva auktioner å jordbruk och egna hem

Ang. ackords- och stödlån åt jordbrukare. (Forts.)

var inom parentes en mycket god sak. Men begär den genast på bordet till behandling, och låt sedan telegrafiska order utgå till alla länsstyrelser. Det hastar, och för var dag som går bli människor hemlösa. Bed riksdagens ledamöter betänka, att nöden kräver omedelbar handling.»

Jag tror, herr talman, att det är anledning för riksdagen att taga litet allvarligare och snabbare på de åtgärder, som härvidlag krävas. Vid tvenne tillfällen har jag varit uppe i en småbrukare- och egnahemssocken i Dalarne, icke så långt från Vansbro, det var för resten Dala-Järna, och vid tvenne tillfällen hava småbrukare och egnahemsägare kommit fram till mig och bett att få tala om den nöd de befunne sig i. Första gången hade jag ett regelrätt sammanträde på natten efter mitt möte, och de bådo att få reda på vad de skulle göra för att förhindra exekutiva auktioners utlysande på deras små hem. Andra gången blev det icke tillfälle att hålla något sammanträde, men det var i varje fall tillfälle för dem att ge uttryck för samma bekymmer, som de givit uttryck åt den första gången.

De flesta av dessa hade byggt sina egna hem under den föregående kristiden. De hade byggt dem på skuld, således för pengar, vilka den dag som är hava ett helt annat och mycket högre värde, än då de iklädde sig skulden. De ansågo det rimligt, att det skulle tagas hänsyn till dessa omständigheter. Vid första tillfället jag var där uppe i socknen hade någon sådan hänsyn icke tagits. Vid andra tillfället förklarade två av dem, att de hade fått beaktande för sina synpunkter, men de andra sade, att det var ett ständigt gnåt från vederbörande om att de skulle fullgöra sina skyldigheter.

Jag nämner denna sak, därför att den synes mig typisk åtminstone för de bekymmer, som hava framförts till mig på fyra andra ställen, jag skall medge i Mellansverige. Det är begripligt, herr talman, att alla dessa mindre jordbrukare och egnahemsägare ställa sig den frågan, om det icke blir något annat än dessa stödlån. De bli i längden icke hjälpta med detta, och det är därför som vi, som kamrat Herou nyss framhöll, hava framfört en kompletteringsmotion dels med krav på moratorium för dem, som sitta speciellt och tillfälligt fast, och dels och framför allt med krav på skuldnedskrivning.

Jag vet icke, hur regeringen har tänkt sig, att den nu igångsatta utredningen skall förlöpa, om det är meningen, att det skall vara Kungl. Maj:ts nådiga tågordning även i det avseendet — såvitt jag kan erinra mig finns det intet uttalande i statsrådsprotokollet, att denna utredning skall påskyndas, så att eventuellt till denna riksdag skulle kunna framläggas någon proposition. Jag tror dock, att det sades i någon vändning, att man först till nästa riksdag hade tänkt sig den saken genomförd. Det är att befara, herr talman, att före nästa riksdag mycket bekymmer och mycken nöd kommer att skapas av bristande effektivt ingripande. Och detta effektiva ingripande kan i längden icke bli mer än ett, nämligen nedskrivning av skulder för dem, som kunna klara sig med det, och avskrivning.

Jag skulle vilja säga till ledamöterna i bondeförbundet, att om icke de anse sig böra sätta in en liten smula kraft för att lösa denna fråga, skola de upphöra att tala om att de representera bondeklassen i detta land. Här förekommer ned- och avskrivning av skulder för praktiskt taget alla andra affärer. Jag såg någon uppgift för icke så länge sedan, att bankerna under de sista 10, 11 åren hava rationaliserat sina fordringar, så att de under denna tid bortskrivit en summa av 1 miljard. Jag kan icke garantera den uppgiften, men var och en vet, att för industrier, för affärsföretag och dylika anses det icke på något sätt oegentligt, tvärtom alldeles naturligt, att man i dåliga tider får skulderna nedskrivna. Men så fort det gäller de mindre, och det är fråga om de jordbrukare, som sitta sämst till, då är det ingen, som har intresse för

Ang. ackords- och stödlån åt jordbrukare. (Forts.)

den saken. Ville jag vara skämtsam, herr talman, skulle jag kunna gratulera oss till det framsteg, vi vunnit, genom att regeringen tagit detta mycket lofvärda initiativ om utredning.

Man har sagt: Var skola vi taga pengarna ifrån? Jag erinrar mig från föregående riksdag, att då min partikamrat Flyg var uppe och talade om nedskrivning och räntesänkning tre gånger i fjol, sade någon ledamot från vederbörande utskott: Var tänka herrarna att taga dessa pengar ifrån? Det är omöjligt det där. Men hade riksdagen i tid gått in för denna politik, som nu en bitter nödvändighet ändock har framtvingat, att man åtminstone tänker på, då är jag övertygad om, att förhållandena skulle hava varit avsevärt annorlunda för tusentals små egnahemsägare, mindre och medelstora jordbrukare ute i landet. Nu kommer detta litet för sent, och jag kan icke underlåta att i förbigående anföra, att ett sådant uppträdande från en lagstiftande församling som detta kan sannerligen icke stärka tron på dess handlingskraft, eller på den s. k. demokratiens möjlighet och vilja att försöka lösa svårigheterna.

Jag skulle vilja framföra det önskemålet — jag kan för ögonblicket icke säga, om det nu går att förverkliga — att regeringen lämnar åtminstone ett vänligt råd till länsstyrelserna och deras vederbörande organ att härvidlag mera tänka på människorna och mindre på de papper, på vilka vissa skuldförpliktelser äro skrivna.

Nyligen har uppe i Grangärde — jag säger detta på förekommen anledning — genom myndigheternas åtgärder en hart när omöjlig situation skapats för massor av egnahemsägare, där helt enkelt de exekutiva myndigheterna gått så hårdhänt fram, att de framtvingat ett ingripande från en ledamot — för resten herr Verner Karlsson, medlem också av denna kammare — i kommunalfullmäktige, vilket medförde, att man nödgades ingripa. När man ser, hurusom exekutionsmyndigheterna åka bil till platsen för att utkräva några kronor i ränta å skuld av fattiga egnahemsägare, utan hänsyn till att det är dessa, som i sista hand få betala det, när man till på köpet ser, att det är nödvändigt för en enkel man i kommunalfullmäktige att ingripa, för att det skall komma någon ändring till stånd, då måste man konstatera, herr talman, att förståelsen hos de exekutiva organen, hos dem inom länsstyrelserna och deras underlydande, som hava dessa saker om hand, när vi befinna oss i en verkligt exceptionell nödtid, då människor svälta och icke kunna klara sig, — att förståelsen för människornas livsintressen är, skulle jag vilja säga, icke bara mycket liten — den är i många fall obefintlig.

Jag tror att regeringen — om det nu finnes en framkomlig väg i detta avseende, kan jag icke yttra mig om nu — skulle göra en mycket god gärning, om den tillhölle vederbörande att komma ihåg, att det är människors väl och ve, det här gäller, och att det är viktigare, än om ett kreditinstitut eller t. o. m. staten själv, som har att fordra några tusen kronor, får sina pengar och ränta på sina pengar.

Herr Carlström: Herr andre vice talman! När jag hört denna debatt i dag, om huru bra herr Brädefors m. fl. vilja ordna det för Sveriges småbrukare, har jag icke kunnat undgå att göra den reflexionen, att för någon tid sedan, jag tror det var under remissdebatten, någon talare på den kanten ondgjorde sig över, att den sittande regeringen gått med på vissa »affärer», som det hette, för att höja priserna på livsmedelsprodukter, och hur man då klandrade regeringen för den saken. Nu kommer man här och vill hjälpa storartat genom stödlån och andra åtgärder, fast man erkänner, att det är visserligen endast en galgenfrist, man försöker ge. Men vad vill man ge i det långa

Ang. ackords- och stödlån åt jordbrukare. (Forts.)
loppet? Jag måste erinra om den utredning, som kom fram för några dagar sedan, om beredande av ytterligare anslag till Sveriges arbetslösa i syfte att få dem till att bli jordbrukare: hur tänka herrarna, att det skall ordnas för de nytillträdande, åt vilka man skall skapa hem för det första genom egna-hemslån, vidare genom s. k. fyllnadslån, och slutligen genom lån till redskap och lösören — huru tänker man sig, att de människorna skola kunna klara sig på den s. k. jordbruksnäringen? Det är väl alldeles tydligt, att dessa stödlån kunna vi icke fortsätta med att utdela någon längre tid, utan de bli endast en hjälp för tillfället.

Det finnes många småbrukare, som fått dessa lån för ett eller två år sedan och som äro i lika stort behov att få sådana nu igen; men de kunna ingenting få, sedan de *en* gång fått dylika lån. Det är väl icke gärna möjligt, föreställer jag mig, att herr jordbruksministern eller regeringen kan hitta på några riktigt verksamma åtgärder att rädda jordbrukarna genom skuldnedskrivning. Jag vet icke, vad man tänker komma med i det avseendet, men det skall bli mycket intressant att se, huru *långt* man kan komma och vilka vägar man vill tillgripa.

Frågan är ju ytterst den, huruvida jordbrukarna och småbrukarna skola få betalt för sitt arbete så, att de kunna leva på det. Men då komma herrar Herou och Brädefors och Kilbom och säga: vi kunna icke höja livsmedelspriserna; *det* kunna vi icke gå med på. Vi skola sålunda ha småbönder, men de skola icke få ta betalt för sitt arbete på samma sätt som andra människor, utan vi skola ge dem stödlån och skriva ned deras skulder. Huru skall det, herr Kilbom, gå på det sättet i det långa loppet? Jag är övertygad om att de småbruk, vi kunna tillskapa genom dessa påtänkta nya åtgärder, komma icke att bli billigare än många av de gamla småbruken. Och småbrukarna å dessa — om de nu komma till stånd — själva komma till slut i samma belägenhet och behöva också stödlån och skuldnedskrivning. Det får väl ändå vara någon metod i galenskapen. Vilja vi ha flera småbrukare, måste vi ge dem möjlighet att få betalt för sitt arbete, så att de kunna leva därav. Men när det gäller den saken, är man på herr Kilboms sida synnerligen skeptisk. Det får icke gå till på det sättet. Jag vet verkligen icke, huru det skall bli möjligt att ordna det på annat sätt, än att jordens brukare skola få så mycket betalt för sina varor, att de liksom andra skola få möjlighet att tillbyta sig vad de behöva.

Här var i dag en jordbrukare från Småland och talade med mig. Han sade därvid, att i Småland är tillståndet sådant, som jag beskrev det under remissdebatten, nämligen att bönder och småbrukare fråga icke efter vad de där »nya rörelserna» ha i skölden, man följer dem, det kan icke bli sämre, än det är, när man nu får 50 à 60 öre för fläsket, medan man under tiden före kriget fick 80 öre à 1 krona därför. Skola vi fortsätta att ha dessa priser på jordbruksprodukterna, då är det lönlöst att tala om vare sig stödlånsåtgärder eller nedskrivning av skulder. Vi få försöka att se problemet, såsom det ligger till: skola vi söka behålla folk kvar vid jorden och få flera att flytta dit, då måste det ordnas så — på vilka vägar det nu må ske — att dessa jordbrukare kunna leva på sitt arbete och de priser, som de få för sina produkter. Jag vill hava sagt detta nu, ty när vi återkomma till den frågan senare, vill jag höra, vad herrar Kilbom, Herou och Brädefors hava att säga.

I fråga om föreliggande ärende har jag, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr Kilbom: Herr talman! Jag har ingenting som helst emot att diskutera allt det där med herr Carlström, men vi böra kanske skjuta på det. Jag

Ang. ackords- och stödlån åt jordbrukare. (Forts.)

vill emellertid omedelbart säga herr Carlström en sak: det lär icke gå ens för herr Carlström i Småland att frigöra prisläget på jordbruksprodukter från prisläget i den övriga världen.

Då herr Carlström talade om att jordbrukaren skall leva på sitt arbete, låter det mycket bra. Men då jordbrukarna samtidigt, herr Carlström, skola överbetala jorden 3—4 gånger om och till på köpet skola överbetala en hel mängd andra produkter 3—4 gånger om på grund av förhållanden, som höra samman, intimt och ofrånkomligt, med det nuvarande samhällssystemet — på grund av dåliga avsättningsmöjligheter och inköpsförhållanden m. m. —, då är det icke möjligt för jordbrukarna, huru mycket de än få betalt för sitt arbete, att leva på detsamma.

Tycker herr Carlström verkligen, att det är rimligt, att man skall skapa nya småbruk genom att köpa jord, som förut legat i storägares händer och icke varit värd 10 öre per tunnland men, då den skall säljas till mindre jordbrukare, sannerligen tages upp till kraftiga värden. Jag tror icke, att man kan komma någon vart med detta. Herr Carlström kan vara alldeles övertygad om, att med mindre man bereder möjlighet för jordbrukarna att erhålla jord, utan att den från början är in-tecknad långt över skorstenarna till storfinansens fördel, med mindre man skapar möjlighet för jordbruket precis som för alla andra näringar att i tider av lågkonjunktur, tider som dessa, få sina skulder nedskrivna, när de äro orimligt höga — icke minst på grund av penningvärdets förändringar — så lär han aldrig få ett tillstånd, där jordbrukarna kunna leva på sitt arbete.

Det var emellertid, herr talman, synnerligen intressant att höra herr Carlström stiga fram och säga: jag är motståndare till att detta beviljas — ty det är i realiteten innehållet i hans anförande — d. v. s. att jordbrukarna skulle få denna hjälp på sådana villkor, att de skulle kunna klara sig på den. När skulderna under årtionden pressas upp så, att de ligga långt över jordbrukets t. o. m. teoretiska avkastningsmöjligheter, då är herr Carlström, den frisinnade politikern, motståndare till skuldavskrivning. Det är förbluffande inte minst, då man som jag läst ett referat från ett stort valtal, som herr Carlström hållit under sista valrörelsen, och icke minst då man läst ett stort programtal av herr Carlström i Nässjö. Men kanske är det belysande för varför frisinnet undan för undan för en massa jordbrukare blivit en ren reaktion.

Herr Carlström: Herr andre vice talman! Herr Kilboms resonemang vittnar ju egentligen om, hur fruktansvärt okunnig på detta område han är. Han talar om storfinansens i samband med jordbruket och om jord, som icke skulle vara värd mer än 10 öre per tunnland. Ja, det må vara. Men jag vill säga herr Kilbom, att när herr Kilboms murare och målare och snickare och andra arbetare varit ute och byggt åt en jordbrukare, så blir det, även om han köpt sin jord för 10 öre tunnlandet, tillräckligt dyrt för att ingen småbrukare i detta land skall kunna klara sig på det. Gå ut och tala om för respektive herrar, att de måste gå ned i sina anspråk, så att man kan ordna med husbyggen på småbruk till sådana priser, som gällde en gång i gamla, goda tider. Glöm icke det, herr Kilbom, ty det är själva huvudsaken här. Det går icke med några historier om storfinansens, som äro ägnade att undanskymma verkliga förhållandet; det är ingen människa, som tror därpå.

Jag vågar påstå, att jag mera än herr Kilbom skulle önska, att vi kunde få ut mera folk till jordbruket ute i bygderna, helst under en tid, då det visat sig nästan omöjligt att kunna bereda arbetstillfällen för folk på andra områden. Men varför skall man driva det där spegelfäktet och säga, att folk skall ut till jordbruket, när man vet, att om man också får jordbruket till

Ang. ackords- och stödlån åt jordbrukare. (Forts.)

skänks — det får man icke, ty nog får man betala mer än 10 öre per tunnland för det; det skall vara någon betalning för odlingskostnaden också — även om man får jorden nästan till skänks och småbrukaren icke är så pass skicklig, att han kan göra allting själv, så bliva kostnaderna för att ordna med byggnader och andra bestyr för det egna hemmet så pass stora, att med de priser, som för närvarande gälla på produkterna, går det icke att klara sig. Det går för en och annan, som kan inskränka sig och leva på nästan ingenting, men det går icke för en sådan herre som herr Kilbom.

Jag menar sålunda, att allt detta är en cirkel, som vi kommit in i. Å ena sidan måste vi skriva av skulderna och få ned värdena till rimliga priser, men å andra sidan ge vi icke avkall på andra kostnader, som åsamkas genom att skapa fram ett jordbruk. Vad är detta annat än en komedi; det är ingenting annat. Få vi ej en utjämning här i landet — det få vi naturligtvis icke på den fria marknadens väg —, så få vi försöka med andra åtgärder ordna den marknad, som vi vilja hava, för att litet var av vårt lands inbyggare skola kunna byta arbetsprodukter med varandra till något så när rimliga priser. Det är detta jag gått in för vid upprepade tillfällen här under senare år, men herrarna ha icke velat höra på det örat. Nu vilja ni hjälpa jordbrukarna genom att skriva av deras skulder. Men då skall man också hava klart för sig, på vilket sätt dessa skulder tillkommit. Men det vilja ni icke höra talas om.

Herr Wallén: Herr talman! Det är kanske icke riktigt att förlänga denna debatt, men jag tycker ändå, att det ifrån jordbrukarhåll bör sägas ifrån, att det även är någonting annat, som är kärnan, om jag så får säga, i jordbrukskrisen. Ty det är väl ändå ingen, som kan förneka, att den deflationspolitik, som bedrivs i Sverige sedan 1921—1922, är en politik, där man gjort den förmögne två à tre gånger förmögnare, än han var, men samtidigt gjort de skuldbelastade fattigare. Jag menar, att vi icke kunna komma ifrån, att herr Kilbom i viss mån har rätt. Jag brukar annars icke hålla med honom, men i detta fall måste jag göra det, lika väl som jag måste hålla med herr Carlström beträffande den uppfattningen, att produktionspriserna måste upp till sådant läge, att det blir möjligt att leva av jordbruket utan stödlån och dylikt.

Men när herr Kilbom sedan talade om priser på 10 öre per tunnland för jorden, så vill jag säga herr Kilbom, att det är nog så, att t. o. m. inte ens detta pris alltid erhålles. Ty de gårdar, som i dag säljas, säljas i allmänhet till ett pris, som är billigare än brandförsäkringssumman för byggnaderna. Det går ofta att köpa jordbruk för husvärdet och därunder, utan att sålunda betala något alls pris för jorden. Detta läge är givetvis en följd av den storfinansiella politik eller penning- och räntepolitiken, som bedrivs i Sverige — en politik, som jag hoppas icke längre skall fortsätta på den vägen. I stället måste det tagas intryck av den politik, som bedrivs exempelvis i Amerika.

En annan valuta- och räntepolitik är nog nyckeln till jordbruksfrågans lösning och samtidigt nyckeln till många industriers möjlighet att leva. Men tyvärr är motståndet starkt från det hållet, där man för på läpparna, att man är jordbruksvän, men då det gäller praktiken sättes storkapitalet i främsta rummet.

En snar ändring är ofrånkomlig och i hela landets intresse.

Herr Spångberg: Herr talman! Då jag är bosatt i en del av landet, där det finns åtskilliga skuldsatta småbrukare, som fått sina ansökningar om stödlån avslagna, är det kanske bara naturligt, att jag säger några ord i denna fråga, särskilt som dessa jordbrukare i stor utsträckning hava besökt mig

Ang. ackords- och stödlån åt jordbrukare. (Forts.)

hemma och framhållit sina bekymmer, när deras låneansökningar avslagits av länenämnden.

Jag vill då först till herr Carlström säga, att dessa småbrukare skulle sannoligen icke hjälpas genom exempelvis högre spannmålspriser, ty de allra flesta av dem få själva lov att köpa spannmål i stor utsträckning. De hava oftast kommit i sin skuldsatta belägenhet därigenom, att de hava innehaft sina egendomar sedan tiden före kristiden eller inköpt dem under kristiden eller åtminstone under denna tid inköpt redskap, kreatur m. m. När de beräknat, att de skulle kunna få en liten inkomst på sitt jordbruk, men priserna sedan fallit, hava de kommit att stå där med sina skulder för redskap och dylikt, som de inköpt under dyrtiden. Dessutom hava de förut haft arbete och selsättning utom jordbruket, skogsarbeten, körslor och annat, som har gått dem ur händerna under kristiden. Ofta har det blivit lönereduceringar i dessa arbeten, varigenom de inkomster, som beräknats inflyta och bliva en hjälp för dessa jordbrukare, icke hava influtit.

Jag skall samtidigt villigt medge, att jag varit i tillfälle konstatera, att det funnits verklig glädje hos många, som fått ett stödlån på kanske 500 eller 750 kronor eller så, och att detta i vissa fall hjälpt dem över en vid tillfället akut kris kanske för årtal framåt, om man icke kan räkna med att det hjälpt dem fullständigt. Men lika stor är givetvis besvikelsen hos dem, som ingen hjälp hava fått, utan i stället fått sina låneansökningar avslagna. Jag har varit i tillfälle att åtskilliga gånger konferera med ordföranden i länenämnden i Värmland, ledamot av denna kammare. Han har vid dessa tillfällen alltid måst svara, att det är bristen på pengar, som gör, att länenämnden, trots förståelse för att det skulle vara nödvändigt med ett lån till den eller den, måst avslå låneansökningen i fråga. Om man nu från olika håll erkänner, att detta är berättigat, då måste man väl samtidigt göra klart för sig, att de lån, det här är fråga om, i varje fall äro så små, att de äro endast bagateller. Det är en relativt liten kostnad man ikläder sig från samhällets sida, om man exempelvis endast med 750 eller 1,000 kronor för årtal framåt kan hjälpa en jordbrukarfamilj att få sitta kvar på det hem, där eljest de exekutiva myndigheterna skulle ordna om, att vederbörande snart nog finge lämna det.

En av dessa lånesökare, som det här är fråga om, står i dagarna inför nödvändigheten att kanske få lämna sin egendom. Det är ett sådant fall, där vederbörande fått för liten summa för att kunna klara sitt banklån. Han fick visserligen ett stödlån, men han behövde ytterligare några hundra kronor. Då han icke kunde anskaffa dessa, kunde han icke fullgöra sina förpliktelser mot banken, och det gick till exekutiva åtgärder. Banken inköpte egendomen för en summa av omkring 4,000 kronor. Egendomen står taxerad till 5,100 kronor, vartill kommer värdet av kreatur, redskap och husgeråd m. m., som ju finnas i ett jordbrukarhem. Det har förklarats, att denne jordbrukare skall få sitta kvar till nästkommande april. Om han till dess kan anskaffa pengar, får han köpa in egendomen för samma belopp, som banken erlagt för densamma. Mannen själv står emellertid alldeles utblottad, och det är givetvis under sådana förhållanden synnerligen svårt att kunna anskaffa ett belopp av något över 4,000 kronor. Här gäller det dock, att med ett belopp av några hundra kronor mera, än vad han fick såsom stödlån, skulle han kunnat räddas till sin egendom. Kastas han nu ut på bar backe utanför sitt hem, åka samtidigt med honom de tre andra jordbrukare, som stå såsom borgensmän åt denne.

När man ser sådana saker — och jag tror, att detta är ett ganska typiskt fall av det läge, vari tusentals jordbrukare i detta land för närvarande befinna

Ang. ackords- och stödlån åt jordbrukare. (Forts.)

sig — då får man förstå, att vi med all kraft vilja försöka vinna bifall till den av min partikamrat Herou och oss andra väckta motionen, som dock skulle komma att ge en hjälp till åtskilliga tusental jordbrukare med någon hundralapp, som i varje fall skulle kunna rädda dem för någon tid framåt.

När det här har framhållits, att man ändå måste reflektera över var pengarna skola tagas, vill jag icke bestrida, att man bör reflektera på detta, när det gäller beviljande av anslag. Men jag vill samtidigt göra det bestämda påståendet, att man bör hava litet urskillning, när anslag ges åt ena eller andra hållet. Och när jag tittar exempelvis på militäranslaget, så står det tämligen klart för mig i varje fall, att det vore riktigare att bevilja den kostnadsökning, som vi i denna motion begärt, än att bevilja den kostnadsökning, som regeringen äskar på fjärde huvudtiteln. Det vore riktigare att ge 7,000 nödställda jordbrukare 1,000 kronor var än att kasta bort dem på militarismen.

Det är dessa av mig här anförda olika motiv, som göra, att jag ber att få yrka bifall till den från vår sida föreliggande motionen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) avslag därå och bifall i stället till den av herr Herou m. fl. i ämnet väckta motionen samt 3:o) avslag å utskottets hemställan och bifall i stället till herrar Brädefors' och Hagbergs i Luleå motion i ämnet; och förklarade herr andre vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Herr Brädefors begärde emellertid votering, varför herr andre vice talmannen för bestämmande av kontraposition ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka den under 3:o) angivna nu antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herrar Brädefors och Hagberg i Luleå i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 24.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av nionde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 25.

Ang. statsbidrag av lotterimedel till teaterföretag.

Slutligen upptogs till behandling andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion angående nedsättning av de statsbidrag av lotterimedel, som beviljas olika teaterföretag.

Ang. statsbidrag av lotterimedel till teaterföretag. (Forts.)

I en inom andra kammaren väckt, till dess femte tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 483, hade herrar *Hansson* i Rubbestad och *Niklasson* föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådana åtgärder, att statsbidraget av lotterimedel, som beviljades olika teaterföretag, nedsattes till femtio procent av det belopp, som beviljades år 1933.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte föranleda någon andra kammarens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **Hansson** i Rubbestad: Herr talman! Det är ju icke någon tacksam uppgift att försvara en motion, då ett enhälligt utskott gått emot densamma. Det finns dock en del i utskottets betänkande som gör, att jag ändå måste yttra några ord med anledning av detsamma.

Orsaken till att utskottet yrkar avslag på motionen anger utskottet vara den, att den i januari månad 1933 tillsatta så kallade »1933 års teaterutredning» fortfarande arbetar, varför utskottet har ansett, att ett bifall till motionen skulle »ingripa i utvecklingen genom åtgärder, som endast kunde leda till en om ock tillfällig desorganisation inom teaterverksamheten».

Jag känner ju icke till, om utskottet har tagit del utav det betänkande, som teaterutredningen har förebragt, men om så hade varit fallet, så förvånar det mig, att icke utskottet i själva verket kommit till en annan uppfattning än det i detta fall gjort. Då utskottet säger, att det icke vill föregripa utredningen i dess verksamhet, så tycker jag, att utskottet rätteligen hade bort följa den väg, som statsutskottet beträdde i fjol. Vi veta, att även i fjol var frågan om minskning i anslaget av lotterimedel till teaterverksamheten före. Den utredning, som nu pågår, pågick även under fjolårets riksdag, då statsutskottet gjorde sitt uttalande. Statsutskottet gick emellertid in för, att en begränsning skulle göras i anslagen, därför att de ekonomiska omständigheterna nödvändiggjorde detta. Jag förstår ju, att statsutskottet är ett mycket större och mera erfaret utskott och förmodligen även något styvare i knäveckan än andra kammarens femte tillfälliga utskott, så att det därför vågat göra detta uttalande. Men jag tycker ändå, att femte tillfälliga utskottet bort beakta de synpunkter, som de sakkunniga förebragt. Om man läser deras betänkande, finner man på nästan varenda sida, hurusom de varna för det slöseri, som kommit till synes hos teaterstyrelserna. På sid. 30 påpekade de sakkunniga, att det har mångfaldiga gånger upprepats, att artister återengagerats vid Dramatiska teatern icke på grund av att teatern haft behov av dem, utan för att de skulle få tillfälle att intjäna sin pensionsrätt. Vidare göra de gällande, att de privata teatrarna i Stockholm för vissa tjänster, t. ex. påklädares, ha en utgift, som bara är fjärdedelen av Dramatiska teaterns kostnad, och att för perukmakare kostnaden vid Dramatiska teatern ställer sig tre gånger så dyr som vid de privata teatrarna. De sakkunniga ha också påpekat, att i gällande kontrakt stipulerats, att skådespelare vid turnéer äro tillförsäkrade dagtraktamenten à 20 kronor. Nu ha de sakkunniga ansett detta vara alldeles för högt tilltaget, och påpekat, att förhållandet vid Lyriska teatern i Göteborg är ett helt annat. Där utgår dagtraktamente med endast 10 kronor och vid Hälsingborgs stadsteater med endast 8 kronor. Dylika påpekanden göra de hela vägen undan för undan, nämligen att det hela tiden varit ett stort slöseri med pengarna vid teatrarna.

Utän tvivel har man att söka orsaken till detta förhållande i de stora och rikliga bidrag, som tillförsäkrats dessa teatrar från statskassan. Det är ju egentligen Dramatiska teatern, som hårdast drabbas av de sakkunnigas kri-

Ang. statsbidrag av lotterimedel till teaterföretag. (Forts.)
 tik, men även angående operan ha de sakkunniga rätt så skarpa saker att påpeka. Bland annat påvisa de, att lönerna där jämförelsevis äro alldeles för höga. De säga bland annat på sid. 65, att den nuvarande medellönen är alldeles för hög »i jämförelse med de löner, som för närvarande i vårt land betalas för yrkesmusici, och sakkunniga påyrka här en nedsättning». De göra också på tal om Göteborgs Lyriska teater gällande, att man kan ifrågasätta, om det i ett så litet land som Sverige kan vara lämpligt att ha två stycken operor; detta särskilt om man härvidlag gör en jämförelse med förhållandena i våra närmaste grannländer. I Danmark t. ex. har man ordnat detta på ett mycket enkelt sätt, och i Norge har man ingen egen opera alls. Man tycker därför, att det är slöseri, att vi här i Sverige skola bestå oss med två operor, vilka båda skola ha stora statsbidrag.

I femte tillfälliga utskottets utlåtande ser man, att anslaget till Kungl. teatern, d. v. s. operan, utgör 839,000 kronor. Men det är icke enbart detta som operan har i bidrag från det allmänna. Den har dessutom 175,000 kronor i hyror och 181,000 kronor i ränta på reservfonden. Vidare åtnjuter den nöjes-skatt med 71,000 kronor; från Stockholms stad får den 100,000 kronor och har slutligen i direkt bidrag av riksdagen 150,000 kronor. Det är alltså en sammanlagd summa av icke mindre än 1 1/2 miljon kronor. Man kan verkligen under sådana förhållanden fråga sig, om det kan anses rimligt att kasta ut 1 1/2 miljon för den verksamhet, som operan utövar.

En av de sakkunniga, regissören Per Lindberg, är ännu skarpare i sitt omdöme om det förhållande, som hittills rått på detta område. Han säger: »En efter ekonomiska linjer skött teater skulle kunna hålla samma standard som Dramatiska teatern utan denna teaters stora utgiftsposter. Den skulle icke behöva en så omfattande stab av kansli- och andra tjänstemän, den skulle kunna nöja sig med vida mindre artistpersonal.» Och han fortsätter: »Den skulle vara nödsakad att utnyttja sin kostym-, möbel-, attribut- och dekorationsavdelning på ett helt annat sätt än vad som sker vid Dramatiska teatern.» Han säger också: »En efter ekonomiska linjer skött teater skulle också på annat sätt än vad som sker vid Dramatiska teatern ha sökt stärka sin popularitet genom bättre förbindelser med publiken; och därmed också ökat sina inkomster.» Han uttalar vidare, att »de statsbidrag som Dramatiska teatern åtnjuter och åtnjuter, varken sporrat denna teater till den för varje teater nödvändiga kampen för tillvaron, eller gjort den till en verklig nationalscen». Tvärtom uttalar han, att »de kungl. teaternarna i Stockholm behöva befrias från den air av statsunderstöd tråkighet, som nu i alltför hög grad vilar över dem, av brist på levande och direkt samband mellan dem och publiken. Ett sätt att öka denna kontakt och samtidigt öka kassorna vore givetvis att direkt träda ut bland folket.» Han säger också, att »en teater måste, för att kunna fylla sin uppgift, kämpa med och om publiken. Kampen för livet är ingen dålig stimulans för en teater. Teaterns viktigaste bas måste vara publikens intresse, icke subventionerna. Att en dramatisk teater i vår tid skall vara *organiserad* på grundvalen av ett automatiskt statsbidrag är en osund förutsättning för teaterdrift, vilket lätt hämnar sig, såsom det också skett vid Dramatiska teatern, i ineffektivitet i arbete och organisation.»

Man tycker, att efter dessa utlåtanden av de sakkunniga femte tillfälliga utskottet verkligen skulle ha kommit till ett annat resultat, men det yttrande som utskottet faller gjuter i stället balsam på de sår, som de sakkunniga slagit. Utskottet säger, att det icke vill vara med om någon minskning av anslaget av lotterimedel, detta så mycket mindre som »de bidrag av lotterimedel, som numera utgå, redan innebära en viss reduktion i förhållande till

Ang. statsbidrag av lotterimedel till teaterföretag. (Forts.) tidigare subventioner». Här läggs ju, om riksdagen går in för detta yttrande, ett hyende under det slöseri, som hittills varit, och man kommer att resonera som så, att vi behöva inte vidare ta hänsyn till vad det hela kostar, då ju riksdagen lovat att rundligen betala. Jag tycker därför, att det vore litet betänkligt, om riksdagen utan vidare godkänner detta uttalande.

För min del får jag säga, att jag anser, att teaterns huvudsakliga uppgift är att tillgodose nöjesbehovet hos den del av befolkningen, som önskar detta nöje, och därför tycker jag, att det är på sin plats, att de som vilja ha detta nöje själva skola stå för vad det kostar. Jag vet ju, att det, när det är fråga om teaterdebatter, alltid brukar göras gällande, att teatern har så stora uppgifter att fylla uti kulturarbetet. Jag tror för min del, att man bör tala tyst, när det gäller frågan om teaterns kulturuppgift. Det har förekommit sådana pjäser på dessa teatrar, att man enligt min tro bäst gagnat kulturarbetet, om man helt enkelt förbjudit dessa pjäser. Vi ha också sett huru som man i ett av våra grannländer, som i kulturellt hänseende står lika högt som Sverige, utan vidare förbjöd en pjäs, som uppfördes här och som skulle fostra folket.

Jag tycker, att det är rätt så beklagligt, att vi i dessa tider, då statsfinanserna äro så hårt trängda, att man behöver låna upp hundratals miljoner för att klara löpande utgifter, man då skall kasta bort miljontals kronor på dessa teatrar. Jag finner därför icke minsta anledning att frångå motionen. Folket ute på landsbygden har ingen förståelse för de stora anslagen till teatrar, det kan jag försäkra. Det tycker helt säkert, att de som vilja gå på teater själva må bekosta detta.

Herr talman! Jag ber därför att få yrka bifall till motionen.

Herr *Werner* i Höjen instämde häruti.

Herr **Wallén**: Herr talman! Vad herr Hansson i Rubbestad anförde, styrker mig i den uppfattning, som jag liksom utskottets övriga ledamöter har haft, nämligen att vi måste gå på avslag på motionen, sådan den föreligger. Det är nog icke så, att man utan vidare kan säga, att teatrar icke äro kulturgagnande. Herr Hansson nämner ett grannland, som förbjudit en viss pjäs. Det är riktigt, att man förbjudit pjäsen. Men herr Hansson i Rubbestad borde också tillagt, att det grannlandet fortfarande understöder teaterverksamheten, såsom en kulturell källa i samhället.

När herr Hansson i Rubbestad citerade utskottets utlåtande, märkte jag, att herr Hansson citerade något väl fritt. Han började icke citatet på rätt ställe. Det står nämligen så — jag skall bara be att få infoga de ord han glömde — vi säga nämligen det, att »*innan* man känner» — — — »de beslut, som Kungl. Maj:t och riksdagen i anledning därav (den blivande utredningen) i sinom tid komma att fatta, synes det utskottet förhastat att på sätt motionärerna föreslagit nu ingripa».

Av citatet i detta sammanhang blir det ju en avsevärt annan mening, än om man bara läser senare delen.

Vad beträffar nödvändigheten och önskvärdheten av att en viss omläggning av teaterverksamheten bl. a. för tillgodoseende av landsbygdens intressen på bättre sätt bör äga rum har denna fråga också varit uppe i utskottet och där haft sympatier, men då den icke innefattas inom motionens ram, hava vi icke haft anledning att göra framställning i denna sak.

Jag tror, herr talman, att man bör avvakta den utredning, som pågår och som skall behandla just de missförhållanden, herr Hansson vill hava bort. Det bör vara all anledning både för motionärerna och för kammaren i övrigt

Ang. statsbidrag av lotterimedel till teaterföretag. (Forts.)
att avvakta utredningen för att på en gång få rätsida på alltsammans och för att få fram också de anslagsbelopp, som böra avpassas för varje teater för sig. Det går icke, herr talman, att skära ned 50 % utan vidare, det borde motionärerna ha insett.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr andre vice talmannen givit propositioner å de därunder framkomna yrkandena, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 26.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Lindman m. fl.*, nr 536, om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, nr 38, med förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m.;

herr *Spångberg m. fl.*:

nr 537, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 38, med förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m.; och

nr 538, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 40, med förslag till lag om offentlig arbetsförmedling m. m.; samt

herrar *Hedlund* i Östersund och *Olsson* i Rödningberg:

nr 539, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 95 om pension åt maskinisten Jonas Flemström; och

nr 540, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 104, angående lån till föreningen för skidlöpningens främjande i Sverige för utbyggnad av turiststationen Högfjället vid Storlien m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 27.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 2, angående regleringen för budgetåret 1934/1935 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av vissa utbildningskurser för f. d. fast anställt manskap vid försvarsväsendet; och

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag till lots- och fyrinrättningen samt säkerhetsanstalter för sjöfarten;

bevillningsutskottets betänkande, nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande jämte i ämnet väckta motioner; samt

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av införseln av ägg jämte i ämnet väckta motioner;

nr 15, i anledning av remiss från andra kammaren av väckt motion angående importförbud å kött och fläsk samt varor därav;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående åtgärder mot smittsamma sjukdomar hos bin; och

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal rörande försäljning av vissa Djäknehytterotarnas skifteslag tillhöriga samfällda områden i Avesta stad i vad angår vissa allmänna hemman.

§ 28.

Justerades protokollsutdrag.

§ 29.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Lundell</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 19 febr.,
» <i>Österström</i>	» 4 » » » 19 »
» <i>Bäcklund</i>	» 3 » » » 18 »
» <i>Nilsson i Hörby</i>	» 4 » » » 18 »
» <i>Olsson i Golvvasta</i>	» 2 » » » 19 »
» <i>Larsson</i>	» 3 » » » 19 »
» <i>Persson i Tidaholm</i>	» 7 » » » 18 »
» <i>Vougt</i>	» 3 » » » 19 »
» <i>Svensson i Landskrona</i>	» 6 » » » 19 »
» <i>Wiklund</i>	» 7 » » » 18 »
» <i>Weijne</i>	» 2 » » » 20 »
» <i>Gustafson i Kasenberg</i>	» 3 » » » 22 »
» <i>Jacobsson</i>	» den 19 februari,
» <i>Gardell i Gahns</i>	» 5 dagar fr. o. m. den 19 febr. och
» <i>Falk</i>	» 2 » » » 19 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.57 e. m.

In fidem
Per Cronvall.